

WIND
40
CENTI

ROMAAN

No

12

Aegvildu.

Fi. R. Moutzweki Hko.
Eesti NSV Riiklik
Kunstnikute Liit

S.P.

*KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.*

ROMAAN Nr. 12

SISU:

- Rudolf Herzog: Elulaul.
Sven Elvestad: Telefonisaladus.
Aleksy Dolgoshev: Tagasituleku ootel.
Thomas Moly: Kolme nädalaga 100.000 eksemplari.
Gustav Meissner: Kaks inimest tormis.
P. Grünfeldt: Kui kevade saabub.
Kurt Münzer: Isa.
E. van Lidth de Jeude: Päästev puna
Peter Pong: Kestelend.
A. Stünbicker: Rünnak.
Thea von Harbou: Kes meie järel tulevad.
Alexandra v. Bosse: Andrea õetütar.
Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 " (18 ")	6.—
6 " (12 ")	4.—
3 " (6 ")	2.—
2 " (4 ")	1.50
1 " (2 ")	—80
Üksiknumber	—40

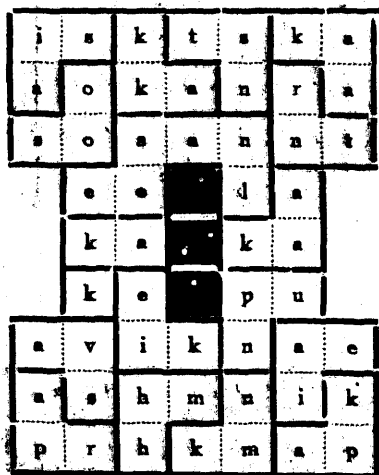
„ROMAAN'I“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
telefon 437-18.

Kastsõnademõistatus.

Nr. 12 (246).

Seadnud: Em. Gutmann.

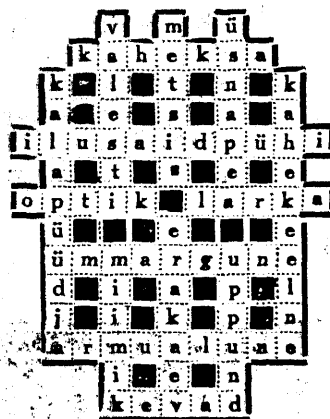
Rasvaste joonidega piiratud osad arvelda nõnda, et iga rida lugeda annaks:

1. Killavoor.
2. Räästool.
3. Lühikene nahkpiits.
4. Kilomeeter; Kirre.
5. Hektomeeter; Kagu.
6. Hektar; Sisse- või pealeõmmeldes.
7. Veider tuju.
8. Muistne kirjatud sukk või sokk.
9. Polsterdatud puhkepaik.

Lahendus ilmub Roman nr. 14 (248).

Lahendus.

Nr. 10 (234).

Rottmaat

Nr. 12 (246)

Juuni 1932

XI. aastakäik.

Elulaul.

Saksa kirjaniku **Rudolf Herzog'i** romaan.

1

1. peatükk.

Kui neiu konservatooriumi neljanurgelise ehituse ees seisis ja selges septembripäikeses sädelevatele akendereale vaatas, ei mäletanud ta enam, millist teed mööda ta oli tulnud siia. Ainsal hetkelgi polnud ta mõelnud tänavale, kõik mõtted olid koondunud vaid eesmärgile. Nüüd seisis see ta ees.

Laiad valged müürid sirutusid vaikes rahu sileda katuseni. Ehitusmeistrite kunst polnud püüdnud helidekunstile, millele nad selle maja olid püstitanud, mitte avalikku tähendust anda. Ei kõnelenud kivinenud helid majakülgedelt, ei suundunud ükski võimas andante pehmelt hällivasse adagiosse, ega kihistanud salajastes nurkades lõbusad muusikutevaimud oma suurte sõprade tõsisesse helilainesse lustilist naeru. See oli kaine, praktiline ehitus. Soe septembripäike pühkis ta silmi, värvis ta põski ja puhastas ta välimust, nii et see valge pühadekuuena näis — lihtne ja suursugune.

Ja Helga Nuntius vaatas tumedail silmil, millistes segunesid igatsus ja imetlev aupakkuvus, sellele majale nagu pühitsetud templile . . .

Tänav oli varjatud tihedate kastanipuu-dega ja laienes väikeseks platsiks täis lillepeenraid ja põõsaid, millede vahel olid peidetud mõned puhkepingid.

Mõne minuti eest oli sinna istunud sirge, pikaliikmeline mees, kes omandanud kehaliselt suurte inimeste sttevaatlikult rahulikud liigutused. Kõrge viltkübara kuklasse lükanud, istus ta ettepoole kummardunult, silitas vasaku käega siledaks põetud lõuga ja vaatas, kuidas parem käsi jalutuskepiga mitmesuguseid vigureid liivasse kriipseldas. Kõrvalteelt kostsid sammud, mis kiirelt lä-

henesid. Ta ei teinud sellest väljagi, vaid püüdis rahulikult praegujoonistatud päikeserattale kunstipärast raami meisterdada.

„Franz, aga Franzel — !!“

Ta tõusis äkilise hooga ja vaatas kahele noorele inimesele, kes paremal ja vasakul pool ta pingi üle kummardasid, kordamööda naervaisse silmissse. „See on päike,“ ütles ta ainult. Sel hetkel ei tulnud talle meele midagi muud. Ta parempoolne kaaslane tõstis silmakulmud kõrgele, vaatas teravalt ta peale ja arvas: „Õige. Isegi väga õige. Eh, Marschall, mida ütled sina Grube leiduse kohta?“

„Poiss, vanapoiss,“ rõõmustas see ja raputas istujat mõlemaist õlgadest. „Ära lase ennast sellest poisikesest Braunist välja-naerda. Mis teab siis niisugune igapäevane inimene vapratest kilplastest, kes sooja päikese hürelöksuga kinni püütavad, et seda oma külmadesse majadesse kanda. Mina tunnen ju sinu vanapoisikorterit?!“

„Kilplane? Mina?“

„Noh, tee ometi silmad lahti! Sa vaevad ennast siin ühe ainsa päikeseratta kinnipüütmisega, ja ometi seisab päike täielikult, ja veel väikestel neiujalgadel, käeulatuse kaugusel'su ees. Laulge, lapsed, laulge ja pange käed risti — — —“

„Leidis nõmmelt poisike kibuvitsa lille...“

„Jääd sa kord rahule! Sa pole vist veel maganud?“

„Ma olin öösel metsas haldjate juures. Need pesid mind varahommikul kastega ja ma sain selgelt nägijaks, teie pimedad! Tõepoolsest — ! Kas kuulsite nüüd? — Pange aga suud kinni, muidu langeb ta minestusse kui ta ümber pöörab!“

„Vait!“ käskis Grube ja lükkas tahtmatult oma kübara otsekohe. „Sst!“ tegi Braun

ägeda käelligutusega ja surus esimese sõrme suule. Marschall naeris.

Siis seisid kõik kolm, pooleldi põõstikut varjatud, ja vaatlesid neidu, kel tähele ei pannud meelitavat sügispäeva ega ka piilujaid, kes ei näinud midagi peale neljanurgelise ehituse, mis näis talle paradiisi eesruumina. Meeldiv väikene pea, mis oli nii kenasti kujundatud, nagu oleks teda meister väljatöötanud pühapäeval puhketunnil, oli veidi kõrvale vajunud, nii et tume juuks õlga puudutas ja hall reisukübar küljele vajus. Iga närv saledas kehas oli põnevuses, käed olid tugevasti surutud ümber nootiderulli ja suuris silmis peegeldus vaikne igatsus . . .

Kaheldes astus ta nüüd ühe sammu. Ta liigete pehme joon paistis meeldivalt saledana. Siis läks ta otseteed läbi sissekäigukse ja astus jahedasse eeskotta.

Brauni suursuguses, kahvatus lauljanäos tuksatas midagi. „Professor ootab,“ ütles ta lühidalt, „ma pean minema. Nägemiseni pärast!“ Vastust ootamata sammus ta üle platsi ja ta laiaõlaline, lihasterikas kogu kadus ukse taha.

„Sa taevas!“ ütles Grube lühikese vaikuse järele, ja mõlemad mahajääjad vaatasid üksteisele silmi. Siis haaras Marschall sõbra käsivarre ja marssis lauldes valge maja poole. Ta heledais silmis säras üle-meelikus, noorusnali ja elurõõm, ja valjult ning ükskõikselts kõlas ta hääle üle platsi:

„Kadugu kurbus ja mured,
Vennad, eks naerata meil
Eluhommik nii kuldsest
Õitsevas nooruses veel!
Lööme nüüd kokku klaasid,
Tunneme südameis tuld —
Kuni õitsvad me hauld tsüpressid,
Ja katab meid vilu muld!“

„Richard, ole mõistlik, inimesed tulevad juba akendele. Seal nuusib juba majavalitseja. Viie minuti pärast teab seda ka juhataja.“

„Aga see on ju sinu lemmiklaul, Franz.“

„Kui ma seda just täna mitte tunnud poleks!“

„Täna? — Ah ja, päikest. — Noh, siis hüvasti. Heliloomisetund ja kõlaõpetus, mis peaks üks noor mees veel soovima? Tervita päikest!“

Äkki tuli ta veel kord tagasi ja võttis tormiliselt teise ümbert kinni. „Kuidas võib küll üks inimene elada, kui — —!“

„Mine juba, mine!“ hüüdis Grube poolpahaselt ja raputas ta lahti. Aga selles pahameeles peitus nagu salajane rõõm. —

Helga Nuntius oli majavalitseja ruumi astunud ja oma nime nimetanud. Ta oli lootnud leida konservatooriumi talitajas kedagi musikaalse Hans Sachs'i taolist isikut, ainult vanemat, kena, armsa näoga, mille peegelduks helideilma rõõm nagu igavestikestev selgus. Aga ta leidis jämeda, pea-aegu toore mehe, kes oma häälele püüdis anda käskiva allohvitseri tooni, nagu seisaks ta siin kõigekõrgema juhatusvõimu asetäitjana.

„Mind oodatakse,“ ütles Helga ja uskus ikka, et see mees ta käe haarab ja ta hõisates õpetajaskonna ette viib, öeldes: „Siin on see, keda teie ootate.“

„Teid oodatakse juba kaua, preili,“ ütles mees teravalt. „Imestan, kas teid täna veel üldse kuulda võetakse. Ebatäpsust siin ei tunta.“

Siis läks ta eel, ja kuna neiu püüdis astuda vaikselt, et selle paiga pühalikkust mitte segada, siis laskis mees kõlada oma samme nii valjult, et see seintelt vastu kajatas. Neiu ei julenud peadki tõsta, aga ta kuulatas hoolega ja kuulis igast toast saladuslikku helinat — siit kõlavat klaveriheli, mis ikka jälle kordus, nagu poleks ikka veel küllalt — sealt õrna viulihäält, mille nuuksed sarnanesid kaebavale inimhäälele; siis kauge flöödi kutsuvat meelitust, ja kõikjal laulu, heliredeleid, trillerdamisi — — Kusagil algas suurepärase koolitatud sopran:

„Õelge mull' teie, kes tunnete südameteed,
Kas on see armastus, mis seal nii keeb?“

Nüüd jäi Helga Nuntius seisma ja kuulatas. Ta kuulas ja ta nägu kahvatas sisemisest ärevusest, ja silmad muutusid üliloomulikult suureks, omades tõsise, tardunud läike.

Armastus, armastus, käis tal läbi pea. Mis on küll armastus kunsti vastu . . . kunst, kunst, muud ma ei igatse. Jumal taevas, kas ma seda kunagi omandan? Nii laulda, nagu see seal? Ja ta muutus päris viletsaks enda meelest. —

„Teie võite sisse astuda, preili,“ hüüdis talle majavalitseja ja avas ukse, mille läbi ta praegu juhatajale neiu tulekut oli teatanud.

Seal seisis ta nüüd, pikas, tühjas ruumis, mille keskkoha mustakspoleeritud tiibklaver oma alla võttis, mille ees hulgake härrasid ja daame valjus jutuaajamises läbisegi liikusid. Nüüd vaikus kõnelus. Kõikide silmad peatusid neil. Siis ütles keegi valjul, käskival häälel:

„Tont võtku . . .“

Juhataja, pikk ja suursugune, surus alla muige selle ebaviisaka väljenduse üle.

„Preili Nuntius, nagu kuulen?“

Neiu noogutas aralt ja vaatas talle tumalt otsa. Iseäralikud silmad, mõtles vana, elutark konservatooriumijuht. Kogu keha nagu noorusunistus, ja silmad ilma mingi nooruseta. Kõvasti ütles ta: „Meie asutuse õpetajakond.“ Ja nimetas nimesid.

„Noh, patsi võiksite mulle juba lüta, väike,“ kõlas uuesti vali, kärisev hääl. „Mida teeb teie ema? Ilusti terve? Ta on teile muidugi juba jutustanud, et ma teda ka väiksenäi õpetasin? Nüüd on ta ju suur Nuntius.“ Ja ta häälest kostis nagu heatahtlik etteheide.

Helga Nuntius vaatas kuivanud, kortsulisse näkku. Ta teadis, ta seisis oma õpetaja ees. Mehe ees, kes kahel eeloleval aastal viimase ja kõigesügavama osa ta kunstist pidi avaldama. Unistusis oli ta selle mehe pilti näinud Jupiteritaolisena, leekiva häälega. Professor Faller! Tagasihoidlikkus aupakkumises olid ta mõtted pöördunud selle mehe poole nagu üliinimliku olevuse poole. Seal seisis ta, pikk ja kõhn, nõtkus käies põlvist ja kõneles vana veinitudja raudse häälega.

„Ja, ja, väike suur Nuntius . . .“

„Ema saadab palju tervitusi,“ ütles neiu tasa.

„Nii, nii. Siis ta mõtleb vahest ka ikka vana Falleri peale? Ilus! Ja pange tähele, väike. Tänuikkus on midagi ilusat.“

Mõned härrad tegid samuti nagu juhataja mõne silmapilgu eest: nad muigasid. Siis aga arvas juhataja paraja aja olevat jutujamist jälle oma kätte võtta.

„Teie ema õpetas teid? Kui kaua?“

„Kaks aastat.“

„Varemalt ei saanud te' mingit lauluõpetust?“

„Ainult teoreetiliselt. Ema ei tahtnud mu häält ennem harjutada, kui ma seitseteist aastat vana olen.“

„Väga mõistlik. Laulmine pole mänguasi, nagu inimesed öelda armastavad. See on samasugune nagu äestamine ja kündmine, külv ja lõikus.“

„Koeraelu!“ nurises kärisev hääl, „haukumine ja naha palavaks ajamine.“

„Tähendab, te olete üheksateist aastane, ja kaks aastat olete saanud reeglipäraselt õpetust?“ jätkas juhataja. „Kas teie ema polnud siis mitte võõrusetenduse reisudel?“

„Minu isa surmast saadik — —“ algas neiu ja vaatas oma ette.

„Ah — teie isa on surnud?“

„Tal juhtus õnnetus jahipeal. Kahe aasta eest. Siis jäi ema koju. Jahimajja, mille isa omale ehitas. Suvel ja talvel keset Kau-fungeri metsa. Alguses õpetas ema mind, et — et oma valust üle saada. Siis nägi ta selles enese kunsti sarnasust. Ja siis — siis polnud tal rahu ööl ega päeval, ta pidi uuesti minema välja, kaugele. — Ma mõistan teda,“ lisas ta rahulikult juure. Mõni hetk valitses vaikus. Juhataja vaatas neiu otsa ja uuris teda. Siis küsis ta heatahtlikult: „Ja nüüd tahate ema õppimise lõppu meie juures nautida? Teie ema saatis meile kaheaastase kursuse honoraari.“

„Ema arvas, et reis läbi Inglismaa ja Ameerika niikaua kestab. Võib olla ka kauem.“

„Noh,“ arvas juhataja ja kutsus ühe noormehe klaveri juure, „vaatame siis, mida teie mõistate. Mida ilusat on teil siis seal noodirullis? Kas laulaksite meile midagi?“

Helge Nuntius noogutas. Ta astus klaveri juure, avas noodipaki ja silitas nad siledaks. Näis, nagu paitaks ta paberit. Siis vaatas ta üles, ja ta noortes näojoontes asus pühalik tõsidus. Sama pühalikkus, millega ta kainet, valget ehitust, millel täna päike mängles, nagu templit oli vaadelnud.

„Tohime ehk teada?“ küsis juhataja.

„Lunastajaaaria Händeli „Messiasest“,“ vastas noormees klaveri juurest.

„Hm, hm.“

„Mitte just väga kerge.“

Tekkis vaikus. Kõlas eelmäng. Helga Nuntius algas. „Ma tean, mu Lunastaja elab — —“ Tas oli mingi südamlikkus, mis helisid saatis ja häält täielikumalt kõlada lasi, kui ta oli.

„Ja et ta mind kord äratab —“

See oli usk, mille küljes ta rippus, ta neiuusk, mis kunstis taevast nägi, ainsat kogu elus.

„Tähelepanuväärt,“ sosistas juhataja ja arvas neiusilmi, millistes ta nii vähe noorust oli leidnud, ja kus ta nüüd nii palju vaimustustuld leidis. Ta pööras end küsival ilmel professor Falleri poole, kes kokkuvajunult aknalaual istus ja ettesirutatud peal kuulatas. Nagu vana lahinguhobune kuulatab, kui ta korruga kaugusest, elust, märguandeid kuuleb.

„Iseäralik hääl,“ ütles ta tasa, kui juhataja tema poole kummardas. „See tähendab, mitte hääl, aga ettekanne. See ettekanne! Maksa parem heaga raha tagasi, vanapoiss. Ta ei õpi sul siin enam midagi mõistlikumat juure.“

„Hääl pole veel mitte täiesti kindel, Fal-

ler. Veel mitte väljaarenenud. Siin on sul veel tööd küll.“

„Ah, mis. Ta võib olla arenenud kuidas tahab. Aga see ettekanne peab talle jääma. Ma ütlen sulle: Muretse tüdruk välja nende lollakate hulgast, kes oma lolluse peale isegi uhked on, sellepärast et armas Jumal vaimustvaestele kord taevariigi lubanud on! Ära tee pattu, vanapoiss.“

„Kas sa tahad õpetada teda!?“

Nurisedes tõusis vana professor aknalaua't, nii et ta liikmed nagisesid, ja — naeratas.

„Kuule! Ja saa aru!“ Ja ta tõmbas juhatajat usaldusväärset varrukast. „Eesel on vana Faller kogu oma eluaja olnud, muidu poleks ta ju siin. Aga nii suur esel, oma vanul päevil sellist armast olevust ära joosta lasta, seda rumalust ära minust juba arva. Minust mitte!“ Juhataja pööras ümber. Ta tundis oma parima õppejõu oma-dusi.

„Preili Nuntius, see teeb teile vist rõõmu, kuulda, et teie olete vastu võetud. Härra professor Faller õpetab teid edaspidi. Tal on suur usaldus teie vastu. Ärge laske teda selles pettuda. Ja nüüd olge südamest tere-tulemast meie konservatooriumi õpilasena, millele teie kord au peate tegema.“

Ta raputas heatahtlikult neiu kätt.

„Te algate homme. Härra professor Fal-ler annab teile veel tunnikava. Ja —“ vana-härra naeratas oma ette, nagu mõtleks ta möödunud aegadele — „ja: ärge unustage kunsti pärast mitte oma noorust. Mõned peavad ka seda veel õppima. Kui te vanaks saate, märkate teie, et see ometi parim oli kõigist. Head päeva. Head päeva, mu här-rased!“

„Ilusti öeldud. Isegi väga ilusti,“ ütles Faller, kui õpetajaskond toast oli lahkunud ja ta üksi oli jäänud oma õpilasega. „See, noorusest nimelt. Mitte see tunnikavast. Andke mulle vanale mehele veel kord kätt. Nii! Vaadake, täpselt nii nagu teie olin ka mina — — noor ja tublisti oma kavat-setud eesmärgile rühkija, kunstis nimelt. Ja minu õpetaja koputas mulle mitugi korda kiitvalt õlale. Laps, laps, elu on kõik. Ja meie mõlemad ei taha seda üksteisele ometi hapuks teha. Ja nüüd suudle mind kord.“

Sellise lõpu üle polnud neiu sugugi ül-latunud. Ta oli ainult professor Falleri van-nast õpetajast kuulnud, meister Baireuth'ist, ja nüüd nägi ta oma vanas õpetajas õnnis-tatut ühte neist vähestest väljavalitutest, kes jumalatelauas oli sõnud. Kui vana, halli mehe õhukesed huuled ta noorusvärs-

ket suud puudutasid, oli see talle nagu pü-hitsus. Teadmatult tõstis ta oma käsivarred, ja hetke peatusid ta käed mehe õigadel. . .

Ta ruttas läbi eeskoja. Seekord mitte enam aralt. Iga ukse ees jäi ta peatuma, nagu oleks tal selleks nüüd täieline õigus. Ja talle näis, nagu tungiks igast ruumist välja muusikahelid, et teda tervitada, ja ta pidi hetkeks toetuma seinale najale.

Majavalitseja tuli ta juure. „Tõepoolest, preilike, on see aga hääl! See on härra Ro-berth Braun, see pistab nad kõik siin kor-raga tasku. Sellest saab alles kuulsus!“ Ja nüüd kostis selgesti „Siegmundi“ kaebehääl läbi maja, et siis korraga muutuda võidu-hõiskeks.

Helga Nuntius seisis huulteni kahvata-nult trepi käsipuu najal. Iialgi polnud ta kuulnud sellist häält, häält, mis tungis sü-damesse. Nüüd, nüüd — ah, kui ta nüüd „Sieglingena“ võiks välja astuda ja ta juure minna, selle laulja juure, ja talle vastata, igatsuse ja lootusega, mis naises sulanud ühte. . . !

Tähelepanematult oli ta vajunud oma unistusteilma, ja ta kuulis võõraid hõbedasi jõgesid kohisema, tundis võõraste, taevali-kesse värvidesse uppunud aedade lõhna, ja nägi võõraid valgeid templeid täidetud mar-morist jumalatekujudega. — Majavalitseja hääl äratas ta, ja ta ruttas, et jõuda eemale sellest igapäevasest häälest. Nüüd seisis ta välisukse juures ja sügispäike puistas talle kulda jalgade ette, et näidata kui ilus on maailm! —

Majavalitseja, kes talle järgnes, soovis talle kui uuele kunstnikule õnne sellesse ilmakeuulsasse konservatooriumi vastuvõtu puhul, kust inimesed välja lähevad nagu härra Braun, ja küsis, kas neil juba korter-olevat. Kui mitte, siis olla temal üks teada, väga kena ja ruumikas — nagu tantsusaal. — Neiu tänas. Tal olevat juba korter Tina tänaval. Ja ta palus enesele teed juhutada sinna. Majavalitseja urises, tal olla muudki teha kui teejuhti mängida, läks oma ruumi tagasi ja viskas ukse oma järel prantsata-des kinni. —

Helga Nuntius seisis veel ukse ees ja vah-tis abitud igasse ilmakaarde, kui keegi pikk, sirge mees, ettepoole kummardatud seisandis, viisakalt ta ees kübarat kergitas. „Soovite minna Tina tänavale, mu preili. Kui lubate, juhatan teid sinna? Majavalit-sejale polnud see töö vist — noh, mitte meeltemööda.“

Sealjuures naeratas mees tähendusrikkalt, ja samal silmapilgul, kui neiu ta avameel-

seisse, häbelikust raskemeelsusest vähe tumestatud silmesse vaatas, tundis ta mehe vastu tugevat poolehoidu. „Te olete väga sõbralik,“ ütles ta. Võõras kergitas uuesti kübarat ja ütles oma nime: „Franz Grube.“

Ja usaldavalt nimetas ka neiu mehele, kes talle näis olevat neljakümnendate aastate keskel, oma nime, ja sammus ta kõrval edasi.

„Tunnete te juba vana Mainlinna?“

„Ei — ma pole olnud veel kunagi Frankfurtis.“

„Kui see teid huvitab, linnast väikest ülevaadet teha —? Mina isiklikult olen selleks valmis, sest olen ka ise jalutuskäigul.“

„Kas me ka ooperimajast mööda läheme?“

„Seda ma ootasin,“ ütles mees lõbusalt, „ja olen juba enesele lubanudki väikest ringi teha.“ Rõõm, et ta neiu mõtteid õieti oli mõistnud, tegi ta näo nooremaks, ja ta sirutas oma pika kogu veel sirgemaks.

„Kas pole see siin suurepärane puiestee, mu preili? See ulatub ümber terve kesklinna ja algab ning lõpeb Maini kaldal. See on vana kindlusevalli piir Frankforti omanalitsuse ajast. Noh, see on juba 1866. aastast päästmatult kadunud, ja me peame juba nutuste, ei, naeruste silmadega ütlema: me oleme hea vahetuse teinud. Kuidas on nüüd linn töös ja tegevuses, kuna seda omal ajal tungivalt vaja oli. Omandamisest üksi ei saa elada, peab ka enesel midagi vastu anda olema.“

„See on ka kunstis nii,“ rääkis neiu kaasa.

„Muidugi,“ tõendas mees, üllatunud, et neiu mõtted mitte loodusiluga tegevuses polnud. „Aga elul on siin siiski eesõigus.“

„Oo, teie ütlete seda sellepärast, et te pole kunstnik.“

„Ei, ma pole kunstnik.“

Tükisese maad sammusid nad vaikides üksteise kõrval. Seal kerkis vasakulpool võimas, vanadusest halliks muutunud tornpuude roheline tagant kõrgele üles. Neiu küsivat pilku nähes seletas Franz Grube talle selle keskaegse torni tähtsust. Ja edasi, ikka edasi sammusid nad mööda rohelist teed, neiu, kes igatses kunsti, paenduvad, elujõulisel käigul, ja mees, kes hindas elu, raskeil, järelandlikel liigutusil. Lillepeenraile, milliste lõhn tekitas tunnet, nagu oleks ikka veel kevad, libisesid pärnade ja kastanite sügisvärvilised lehed. Ümberringi kõlas linnulaul — see oli nagu õnnelinn: —

Siis seisid nad ooperiplatsil, ja suurepära-
rastel sammaskäikudel kerkis Helga silme ees üles valge, greekastiili renaissance-ehitus.

Imelikul tardunud pilgul vahtis ta sellele. Ja müürid avanesid ja näitasid talle uhket trooni igavestihaljaste loorberipuude all, ja kusagilt kaugelt kostis tasane muusikahäääl, mis läks ikka valjemaks ja valjemaks, kandes neidu kohisevail helilaineil sellele troonile. Jahedad, rohelised loorberioksad vajusid diadeemiks ta pähe, ja ta jalgade ees lebasid kumavad roosid, mis närbusid . . . Sügavalt hingates sirutas end Helga Nuntius. Ta pilk peatus silmapiiril, suuril, kuldseil tähtedel, ja ta luges omas hinges: „Õiglasele, ilusale, heale!“

Franz Grube oli tagasi astunud ja ootas. Neiu nägi ta pikka varju oma kõrval, ja äkki, ta ei teadnud kuidas, pööras ta mehe poole ja sirutas talle oma käe.

„Ma tänan teid, härra Grube!“

„Kas läheme nüüd edasi?“

„Ja. — — Kui ma teid ei väsitä.“

„Olge mureta. Ma viin teid kindlasti koju.“

Kui nad linnavärvast sisse astusid, uskus neiu end keskaega tagasi rändavat. Aga ses tänavate segus oli midagi kodust. Nagu vana muinasjutt. Ja temas muutus kõik rõõmsaks ja nooreks . . .

2. peatükk.

Kitsas, tornitaoline majakene Tina tänaval, mis Johann Bettermannile, Helga majaperemehele kuulus, seisis nii kindlalt ühe vanamoelise maja ja moodsa ehituse vahel, nagu kogemata ehitusse tekkinud praovahel ehitatud suur linnupes. Ilus ta maalapikene just polnud, seda teadis peremees isegi. „Aga,“ armastas see lõbus omanik öelda, kui ta, käed oma sinise põlle hõlmade alla peidetud, ukseävel seisis ja möödaminejatele, „head päeva“ soovis, „noored luiged ei ole kunagi ilusad; peab ainult oma aja ära ootama.“ Sellepärast oli ta oma viletsale majakesele salajas kõlava nime „Villa Phönix“ annud. Ühel päeval pidi see kuulmata hiilgusse tõusma! Nii armastas vana Bettermann alati oma naabritele öelda, kui ta nendega klaasi õunaveini juures istus. Niisuguseil õhtuil maksis, maksis harilikult tema, ja et ta harva kõrtsis käis, siis ei keelanud ta naine seda kunagi. Mõlemad vanad inimesed, kes oma eluaja kestel lasteta olid jäänud, armastasid üksteist õrnalt, niisuguse häbeliku armastusega, nagu see varajases nooruses ja hilises vanaduses viisiks on. — Johan Bettermann oli juba kuuekümnenda aasta ligi. Sõjas Prantsusmaa vastu oli kuul ta mõlemaid jalgu vigastanud, ja sellest ajast sai ta abiraha.

Siiski olid haavad nii hästi paranenud, et ta nüüd veel väikest viisi tantsugi võis lüüa. —

Täna istus vana Bettermann ootava näoga kohvilauas. Ta naine oli praegu hommikueinega uue preili juure läinud, kes neilt kaks tuba oli ütirinud. Nüüd võis ta vaevalt oodata, mida naine talle sellest kenast printsessist kõneleb. Kannatamatult liigutas ta end toolil ja teritas kõrvu. Laual oli lumivalge lina, ja põrand ei annud oma puhutuses lauale sugugi järele. Hommikpäike pugus läbi aknaeesriiete ja tantsles vana-mehe põnevalt uksele sihitud silmade ees. Nüüd hingas ta kergendatult ja ta silmad löid särara. Ta kuulis, kuidas teiselpool uks avati. Aga sära kadus ta silmist, andes aset imestavale ilmele. Sealt kostsid ju kahe inimese sammud?! Kas siis — —? Ta jõudis vaevalt oma piimaseid vurre puhtaks pühkida ja tooli laua äärest eemale lükata, kui tal ka juba vaja oli kummardust teha. „Armuline preili — teeb meile seda au —?“

„Tere hommikut, isand Bettermann! Teie abikaas ei teadnud, kas see teile meeldib, et ma teiega koos kohvi joon. Sellepärast tahtsin ma seda nüüd teilt eneselt küsida.“

„Minu vanamoor ütles seda — —?“

„Mees, kõnele viisakamalt!“

„Preili vabandab seda. Preili pole muidugi niisuguse labase kõnega harjunud. See on ju ka niiõelda ainult naljaks.“ Ta tõmbas hinge, nägi Helgat rõõmsalt naeratavat ja naeris lõbusalt kaasa.

„Ah, isand Bettermann,“ ütles neiu ja ulatas talle käe, „küll ma sellega juba harjun, kui teie mind aga oma laua ääres kannatate.“

„Aga, preili, võtke ometi platsi. Kui see teile tõesti mitte vastumeelt pole. Ema,“ sosistas ta, „kas see pole nali? Tahab preili tõepoolest meiega ühes lauas süüa?“

„Jah, mees,“ noogutas emand Leena, „ta tahab alati meiega ühes lauas süüa; hommiku, lõuna ja õhtu. Aga ainult siis, kui sa viisakalt räägid, mees.“

„Oh, küll mina — —!“ ütles isand Bettermann rahustavalt, „küll ma juba — —!“ nagu oleks see tema kohta kerge asi. —

Nad istusid lauda ja juba viie minuti pärast jutustas isand Bettermann, kaugele üle laua kummardades, uuele majasõbrale oma elujuhtumisi.

„Nüüd pean aga minema konservatooriumi,“ ütles Helga, ja seda öeldes tõusis õnneläige ta silmi.

Isand Bettermann kutsus ta akna juure.

„See seal —“ muigas ta ja tähendas peaga suure, vana maja poole teiselpool

tänavat. „Ma olen tihti mõelnud, see seal on palju musikaalsem kui terve konservatoorium.“ Ta püüdis õige arusaadavalt kõnelda. „Vaadake, preili, seal üleval, kus need ümmargused aknad on.“

Helga seisis avatud aknal ja vaatas laia, vanaaegset ehitust, mis aastasadade eest vist mõnele kaupmehe-perekonnale elukohaks oli olnud. Rasked palgid ulatusid välja kivimüüride vahelt, kunstlikud nikerdused ehtisid aknaid ja uksi, ja veidrad elukad sülitasid vihmasaju ajal vett katuselt torudesse.

„Grube maja,“ ütles isand Bettermann, ja ta nägu omandas aupakliku ilme. „Seal üleval elutseb viimane sellest perekonnast.“

„Ta on tore inimene,“ vastas neiu.

Aga isand Bettermann näis olema teises arvamises, sest ta raputas kahtlevalt pead. „Ta juhatas minu eile koju,“ jätkas neiu. „Mulle meeldib ta väga.“

„Meeldib?“ kordas peremees, nagu teeks talle see sõna valu. „Kuidas võib ta ainult meeldida, kuna taju viimane on. Vana Frankfurdi perekond, see on ju meie uhkus. Niisugune ei tohi ju ometi väljasurra.“ Ja ärevalt hisas ta juure: „Ma ei kannata seda!“

Helga Nuntius vaatas talle imestanult otsa. Mis huvi oli siis temal selle suursugusema kaaskodaniku rõõmude ja kurbuste vastu?

Isand Johann Bettermann tundis seda pilku ja punastas. „Pärast, pärast,“ pomises ta segaselt ja tahtis ära minna. Siis aga kummardas ta mitu korda õnneliku naeratusega aknast välja, ja kui Helga ümber pööras, nägi ta vastasmaja ümmargusel aknal suurt tumedajuukselist neidu, mõned aastad vanem kui ta ise, ja tahtmatult noogutas ka tema sinnapoole, ja suur neiu lehvitas lõbusalt käega.

„See on Johanna,“ ütles isand Bettermann uhkelt.

„See peab küll härra Grube õde olema,“ arvas Helga Nuntius järeloomtlikult.

„Seda küll!“ naeris isand Bettermann.

„Ta on vist teie sõbranna?“ naeris Helga ja keeras pea viltu.

„Ta on Grube maja ingel. Küsige kord järele. Härrad konservatooriumist võivad seda tõendada.“

„Armäs taevas!“ ehmus neiu, „ma pean ju minema konservatooriumi. Hüvasti seniks!“

„Tervitage härra Marschalli konservatooriumis, ta peab ennast kord jälle siinpool näitama.“

„Ei tunne teda!“ ja naerdes lippas Helga uksest välja.

„Noh, noh!“ hüüdis talle isand Bettermann järele. „Kui see niisugust armast olevust näeb!“ Ja ta hõõrus käsi. Siis läks ta oma naise juure ja andis talle vastutõrkumise hoolimata suud. — — —

Helga Nuntius läks läbi linnavärava peatänavale, istus elektritrampi, mis teda konservatooriumi lähedale viis, ja seisis nüüd — kell lõi just üheksa — toas, mille professor Faller nende õpperuumiks oli määranud. Ta pidi ootama veerandtunni, enne kui vana laulja lohisevad samnud kostma hakkasid. Sisseastumisel ei näinud professori meeoleolu sugugi nii pidulikuna, kui Helga seda enesele nii tähtsal silmapilgul oli oodanud. Ta tervitas õpilast lühidalt, tõmbas siis klaveritiiva lahti, käis paar korda edasi-tagasi, sulges siis silma, sealjuures nagu krimpsutades, ja istus aknalauale. Kui ta lõpuks veidi rahunenud oli, ütles ta kibedalt:

„Laps, laps, seda ütlen ma sulle kõigepealt: ära joo sekki. Kui sa jooma pead, — ja inimene peab ju jooma — siis joo reinveini, moseli, üldse muud, aga mitte sekki. Oi — jah — —! Noh, algame siis!“

Silmadega, mis täis arusaamatust, vaatas Helga austatud õpetaja peale. Kas oli see muusade tervitus, millest ta oli unistanud? Oli see hümn muusikale, mis ta esimesi samme nagu õnnistus pidi saatma uuestisündimise maale, üle hõbedaste teeradade ja kuldsete sildade, üle smaragdroheliste jõgede ja purpursete aasade, mille taga üksik, tõsine loorberipuu igavestihaljast krooni hällitab? Külma värin läbistas teda. Päikesekiired hiilisid nurkadesse. Tuba näis hallina.

„Alake, alake, laps! Ärge raisake aega. Oh sa heldeke, see süütu noorus!“

„Mida pean ma laulma?“ küsis neiu kindlusetu häälel.

„Laulma? Ja — miks mitte! Võib olla ehk „Elsa“ või „Sieglinde“ osa? Laulma! Ennem peate laulma õppi ma, austatud neiu, peate kõik korda seadma ja mõistma, ja siis Jumala nimel väljalaulma. Ja nüüd alake harjutustega. Meie tahame teie ema meetodi proovida.“ Kangel ronis ta aknalaualt alla ja istus klaveri ääre, et esimesi akkorde mängida. Helga Nuntius võttis harjutustevihu. Ta rõõm oli kustunud, noodid värisesid ta käes.

„Heliredelid!“ käskis õpetaja ja kirjeldas harjutust. Neiu saatis ühe pilgu nootidele, ta käed langesid lõdvalt alla. Siis aga võt-

tis ta ennast kokku, mõtles oma kunstile ja algas ettekirjutuse järgi.

„Pikkamööda,“ kuulis ta õpetaja häält.

„Häält arendada, korralikumalt hingata — nii—i, nii—i, iga takti esimese noodi järel peatada, noh, hea küll! Ja nüüd veel kord sedasama. Taevast, kui andekas! Nüüd võime siis juba kaks kuni kolm takti ühe hingega laulda. Bravo, mu laps, bravo! Homme võite minupärast juba õuecooperis esineda! Ennem aga, kui lubate, laulge järgmine harjutus ühe hingega, kuulete, ühe hingega! Mina vastutan!“

Ja Helga, väikest pilget tähelepanemata jättes, mõtles ikka kindlamalt oma kunstile, laulis ja kordas ja algas uuesti — ja tal oli ainult imelik tunne kuuldes iseene häält nii võõrana, nagu kellegi tundmatu inimese häält, kes seisab kusagil nägematus kauguses.

„Sügavamalt hingata! Hingake sügavamalt!“ kuulis ta teist kauget häält valjult ja kärisevalt kõlama. Siis laulis neiu seda veelkord. Ja nii kestis harjutamine edasi, kuni ta viimaks lõpetada tohtis.

„Hm,“ ütles Faller, mängis veel mõne akkordi ja tõusis. Ootavalt vaatas neiu ta peale. Siis astus professor ta juure ja patutas ta jääkülma põske.

„Tüdruk,“ ütles ta, „tüdruk!“ Ja otsustas siis . . . „sellepärast, et sa nii tubli oled, et sa tõesti nii tubli oled, tohid sa joosta mulle hommikueinet tellima. Ma unustasin selle.“

Neiu langetas pea.

„Mine aga otse üle tänava söögimajja ja ütle, et nad pudel veini ja mõned kaaviarilõigud härra professor Fallerile saadavad. Ja kui vana kadekops seda enam üleskirjutada ei taha, siis ütle, et härra professor ka sellega rahul on kui ta seda meeles peab.“

Neiu pani kübara pähe, läks üle tänava ja talitas oma ülesande. Teel kippusid talle pisarad silmi. Aga ta sundis end rahule. Mis oli tal siis viga? Ja ta mõtles ja uuris kuni ta selle leidis — leidis tühja koha omas hinges, nagu oleks talt salaja ära võetud kallis varandus . . .

Kui ta õpperuumi tagasi tuli ja ara häälega professorile teatas, et kelneripoiss kohe tulevat, leidis ta eest ühe mehe, laiaõlalise ja lihasterikka, noore, siledakspüगतud ja kõrgi näoga.

„Braun,“ ütles see lühidalt, kummardas kergelt ja lehitses rahulikult üht noodiramatut edasi.

„Preili Helga Nuntius,“ esitles professor.

„Teate Braun, ta on suure Nuntiusse tütar, kelle sarnast teist kogu Ameerikas ei leidu. Nüüd on ta jälle reisimas. Kui teie ei ruttu, ei leia te enam ainustki dollari eest, New-York'ist San-Franciscoeni.“

Braun naeris. „Ma võtan ka paberraha vastu, härra professor.“

„No muidugi,“ urises vanamees, „niisugune sale mees,“ ja ta vaatles teda igast küljest. „Küllap teie seda juba mõistate, teie ärimees.“

„Kuulge, professor, ega teiegi oma kunsti muidu ei õppinud. Panite samuti raha tasku!“

kerge puna üle ta näo lihises ja ekslev valgus ta vanus silmis säras: „Mis jääb sellest? Teie peate saama kuuekümne aastaseks kuni te seda mõistate, kuni te sõna „mälestus“ mõistate. Mitte ühekülgselt, mis tekitab kurbust ja mõnikord nagu ütleb; sa olid küll tõeline eesel. Ei, vaid seda teist, suurt, teate — seda igavestihalt, mis sisaldab kõik. Saage kuuekümneaastaseks ja jääge iruiks oma põhimõtetele ja kühveldage raha hiiglasummade kaupa kokku — minugipärast, siis kerkite te juba kunsti ajalukku. Ja viisakas seltskonnas kõnelatakse teist siis nagu mõnest iseäralisest

Aegviidu.

Foto V. Kusmin. Auhinnatud ülesvõtte fotovõistlusel 21. jaan. 1932 a. „Kaunimaid pilte Eestist.“

Vana õpetaja vaatas oma lemmikõpilasele läbitungivalt otsa. Siis tõmbas ta nägu sarkastilistesse voltidesse.

„Ja — ja — nüüdisaja kunstnikud laulavad peaga, mitte südamega. Meie, pange tähele, meie olime alati südamega töö juures. Teie aga hoiate end enam rahakoti poole. Tuleb sellega arvestada, milline varandus kõige kestmam on.“

„Olge otsekohene, härra professor. Ja mis jääb järele teie varandusest?“

Siis astus vana laulja noore õpilase juure, võttis kinni ta kuuenõobist ja viis ta ühte nurka, et neiu ta sõnu ei kuuleks. Ja katkestatud häälel sosistas ta noormehele, kuna

kunstitööst. Saage aga kuuekümneks nagu mina, sõbrake, siis on raha ja hää ammu juba läinud, ja mõnikord lasete siis ka oma hommikueine üles kirjutada — mida arvate, mis räägitakse minust seltskonnas? Kui juba — siis muidugi vaikelt. Õige vaikelt, aga ka õige suuril silmil. Ja neiu kuulavad põleval südamel seda sosinat, nad teavad: see oli naiste lemmik. Ja kui nad õhtul magama heidavad, siis unistavad nad minust, nagu oleksin ma ikka veel noor — ja mälestus, see mälestus ei lase mind vananeda. Kas mõistate nüüd õieti, mis sellest varandusest järgi jääb?

(Järgneb).

Telefonisaladus.

Norra kirjanik **Sven Elvestad.**

4

„Lamage rahulikult,“ ütles ta. „Pääsemist teil ometi ei ole oma haavaga.“

„See neetud ooberst,“ pomises haavatu ja silmitses Kragi vihaselt.

„Oberstleitnant, mu armas,“ parandas Krag. „Ärge eksige aukraadis. Tema andis teile mälestusemärgi. Arvatavasti ei ole see raskem kui teeninud olete.“

„Kas te teda siis tõesti tunnete?“ küsis Järven inestades.

„Muidugi tunnen. Tema oli nüüd juba kaua vaba. Esines oma mänguga Kristianias enne teie aega, Järven. Kuue või seitsme aasta eest mõisteti ta viimast korda vangki. Arvasin, et ta viibib nüüd Ameerikas.“

„Aga kes ta siis on?“

„Tema nimi on Erik Sjögren, õieti sündinud rootslane, ometi hea norralane. Üks kõige kavalamaid kelme, kes Jumala maapinnal on rännanud. Eks ole, seda tunnistate küll ka ise, „Must Erik“?“

Järven võpatas.

„Kuulus rövel ja murdvaras?“ küsis ta.

„Ja muidugi. Nüüd alles olen õigeil jälil ja mõistan paljugi sellest, mis mulle veel oli ebaselge.“

Krag istus haavatu kõrvale sohvale nagu truu haigeravitseja ja vajutas irooniliselt haavatu lagipeale, kui see jällegi katsus tõusta.

„Nüüd, mu poisu, lobiseme veidike, eks ole tõsi? Kus on siis teie kaaslased?“

„Neid mul ei ole,“ pomises haavatu.

„Ohoo, sellisel toredal poisil kui teie on alati kaaslasi. Kuid seekord polnud te küllaldaselt kaval oma kaaslaste valikul. Need jätsid teie veriselt maanteele maha.“

„Need neetud kelmid,“ tuli haavatu suust.

„See on tõsi. Nüüd hakate pihtima. Jätkake aga julgesti oma tunnistust.“

„Mul pole midagi tunnistada.“

„Oh ei. Teie pikutasite niisama muidu ja oma lõbuks maanteel, must siidimask näo ees?“

„Seda tegemast ei või mind keegi keelda.“

„Ei, muidugi. Aga kui selline tähtis võrukael nagu teie enesele maski näo ette seob ja teele läheb, siis sünnib see alati vaid varguse ja röövimise otstarbel. Eks ole tõsi, mu pois?“

„Keda oleksin ma siin vaeses ümbruses küll pidanud röövima?“

„Noh, kui siit äkki mõni rikas mees juhuslikult autoga läbi sõidab . . .“

Vari lendas haavatu nõost üle.

„Sellest ei tea ma midagi,“ pomises ta.

„See kõik teid ei aita. Reetsite enda, kui ennist nimetasite ooberstit. Muidugi arvasite ooberstleitnant Dovret. Ja jah, lamage aga rahulikult. Teie kuulete, et loo üksikasju juba tunnen, ja salgamine ei aita teid enam sugugi, sest — Vinding on kõik juba üles tunnistanud.“

Mehe suust tuli vandesõna ja ta pomises läbi hammaste:

„See neetud lambapea!“

„Jah, mu pois, nii kaval kui teie ta veel ei ole. Aga mispäraast petsite siis ka teda?“

„See oli autojuhi idee,“ ütles roimar, kes uskus, et tal nüüd enam vähimatki lootust pole. „Ja mispäraast pidime üldse sellise lollusega saama hakkama?“

Autojuht, mõtles Krag, see on hea selektus.

„Aga kus on teie kaaslased?“ küsis ta veel kord.

„Ei tea. Vististi lasti nad maha.“

„Ei, siis nad küll põgenesid, sest maanteelt ei leitud peale teie kedagi teist. Nad

„Varsti olen mees.“

(Zeiss Ikon-film)

põgenesid saagiga. Ja jätsid teie abitult lamama.“

„Need neetud saatanad!“

„Jah, selles on teil õigus. Need on pahad poisid, kellega seekord mesti astusite.“

„Arvasin, et nad kõik on maha lastud,“ ütles roimar pärast lühikest mõtlemist. „Veel ial pole ma näinud sellist paganahädakütti.“

„Jah, ooberstleitnant Dovre laseb tingimata hästi.“

„Tõsi. Ja siis veel tema, see ta armsam. See põmmutas kui parim märgilaskja!“

Abjörn Krag mõtles endamisi, kammerherra Winteri tütre poolt tohiti küll vististi oodata, et ta ennast hädaohu hetkel vapralt ülal peab. Ja kuna ta haavatult kavalal kombel aegamisi kõik välja uuris, võis ta pilkkamisi enesele pildi saada, mis õieti oli sündinud.

Neid oli esialgul olnud kolm: autojuht, keegi taskuvaras Londonist ja must Erik. Kristianias olid nad kohanud, et seal läbi viia mitu väikest operatsiooni pärast pinna palavaks muutumist suurtes pealinnades. Kõige esmalt olid nad oma ohvriks valinud rõõmsatujulise, helde ja rikka ooberstleitnanti Dovre. See otsis ajalehe kaudu neil päevil enesele parajasti autojuhti. Jacques, üks neist kolmest roimarist, sai selle koha, sest et ta esitas kõige parema — muidugi võltsitud — tunnistuse ja et ta Dovrele oma lihtsa, usaldusäratava olevuse poolt meeldis.

Niipea kui ta ametis oli, hakkas ta oma härrat peenelt luurama. Varsti oli ta selgusele jõudnud, et Dovrel preili Winteriga olid teatud kavatsused, millest preili vanemad midagi ei tohtinud teada.

Temal õnnestus nii väga peremehe usaldust võita, et see talle nii mõnegi väga delikaatse ülesande kätte usaldas, nii ka kirjade kättetoimetamise oma pruudile. Need ülesanded täitis autojuht nii hästi, et ta lõpuks kõik oma peremehe saladused teada sai ja siis noorele paarile juba julgus oma abi pakkuda, kui nad tahaksid põgeneda.

Ooberstleitnant oli esiti selle häbematuse üle vihane, mõtles aga asja ümber, kui autojuht talle seletas:

„Kuna herra ooberstleitnant on otsustanud põgeneda, millest ma aru saan, ja selle juures kellegi kolmanda abi vajab, siis usun ometi, et õigem on kellegi poole pöörduda, keda võib usaldada, kui inimese poole, kellest midagi ei teata.“

Selle üle mõtles Dovre seni järele, kuni

ta autojuhiga täiesti nõustus. Ja nüüd oli autojuht see, kes põgenemisekavatsust õieti juhtis. Tema peremehel oli esiotsa nõu olnud pruudi seltsis raudteel põgeneda ja ennast laulatada lasta, niipea kui oli leidnud nõustuva vaimuliku. Kuid ta oli veendunud, et sellest kergesti võiks tekkida skandaal. Perekond märkas vististi kohe, et nad olid raudteel põgenenud; siis telegraferiti igale poole ette ja peeti politsei jaamadest valmis. Hoopis teisiti oli lugu, kui ta autos põgenes. Autoga võis ta läbistada kõrvalised maaalad ja sõita sügavale Smalenenesse, läbi Dalarne metsade jne.

Viimaks leidis ooberstleitnant autosõidu olevat kõige oivalisema: samuti meeldis mõte ta romantilise loomuga pruudile.

Ja siis ehitasid need kolm võrukaela ooberstleitnandi põgenemiseplaanile terve rea kuritoid.

Must Erik oskas noore Vindingi asjasse tõmmata ja lühikese ajaga nõusse võita. Nimmelt olid nad olnud küllalt nii kavalad aru saama, et pidid katsuma ooberstleitnandi põgenemist oma kuriteoga siduda. Sel kombel võisid nad politsei segaseks teha ja ise seda hõlpsamini pääseda.

Kõige esmalt kavatseti juveelide vargust toime panna.

Autojuht oli see, kes oli telefoneerinud.

Muidugi, ütles Krag ja lõi enesele otsa ette, keegi teine ei võinud see ju ollagi. Vindingiga kokkurääkimise peale helistas ta ajal, millal see telefoni lähedal seisis ja peremeestel palju teha oli, nii et nad ise ei saanud tellimist täita. Euroopa hotelli ette jõudes andis Vinding juveelid autojuhtile üle.

Autojuht oli ooberstleitnandilt ülesande saanud telefoni kaudu kaks laulatussõrmust tellida; see oli need aga ühe teise kuldsepa käest tellinud. Ooberstleitnandile aga ütles ta, et käskjalg tuleb Monsen ja Komp. juurest tellitud sõrmustega.

Nii siis teadis Dovre Vindingi tulekust ja laskis ta kohe oma jutule tulla, kui uksehoidja teda teatas.

Vinding andis sõrmused üle, võttis raha vastu ja läks välja korridori, kus ta enda ära peitis, kuni ooberstleitnant oma pruudiga oli läinud välja autosse.

Niipea kui tuba tühi oli, läks Vinding jälle tuppa ja esines seal siis eespool kirjeldatud kommetiga. Seda võis ta teha seda julgemini, teades, et Dovre kõik silmad enese taga oli purustanud ja nüüd autoga oli põgenemas. Autojuht oli selle eest

hoolitsenud, et keegi tema asukohta teada ei saaks. Rumalale Vindingile aga, kes lootis niimoodi kergesti rikkaks saada — oli ta puhunud, et õhtul kell üheksa temaga vaikselt kohal Slemdalis jälle kokku saab ja talle siis ühe osa saadud saagist üle annab.

Et aga ette jõuda sellest mitte tulemata jäävast hetkest, mil ooberstleitnant teada sai, et roimarid ta põgenemist oma kasuks ja oma alatute plaanide teostamiseks kasutanud, olid seiklejad välja mõelnud teo, mis neid väärilis.

Kõik selle pani Krag haavatu tunnistuse põhjal täpselt kirja. Siis aga eksitas teda selles äkki ootamatult saabuv uus sündmus. Krag tahtis parajasti hakata esitama peaviguri üksikasjades küsimusi, kui telefon helises.

Detektiivid kuulsid, et kohtuniku hääl teises toas telefoni juures ikka valjemaks ja hämmastumaks muutus.

„Auto on leitud,“ teatas ta sisse tulles.

„Kus?“ küsisid detektiivid kui ühest suust.

„Poole tunni tee siit kaugel metsa äärest. Ta on olnud juhitud kõrvalteele, mispärast teda siia maani polnud tähele pandud.“

„Siis läheme kohe sinna. Kas tunnete teed?“

„Tunnen, aga sinna minna me ei tarvitse.“

„Miks mitte?“

„Auto tuleb siia. On praegu seal lahkunud. Ta sõidab pisut pikkamisi, sest et ta on vigastatud. Vististi tuleb teda parandada. Politseinik on auto omanikuga rääkinud.“

„Oberstleitnant on siis ka seal?“

„On.“

„Ja tema pruut?“

„Samuti. Nad olid juba siia tulemas. Autos on üldse neli inimest. Kaks nendest seotud. Ja üks neist kannab autojuhimundrit.“

„Nii on siis ooberstleitnant meist ette jõudnud,“ ütles Krag. „Ja teisedki roimarid on tabatud.“

Rahulolev rõhkimine kuuldus haavatu soovilt. Must Erik ilmutas sel kombel oma rõõmu, et ta kaaslastedki olid lõksu langedud.

„See on neile kuraditele paras,“ ütles ta. „Nüüd said nad tuleviku jaoks õpetuse ja ei jäta oma haavatud kaaslast enam hätta.“

„Noh, niipalju kui mina asjast aiman, polnud teie kaaslastel võimalustki teid aidata. Neil oli vaja ainult iseendid aidata, kuid kõik nende katsed näikse olevat olnud kasutud.“

Samal hetkel kostis väljast vali müra, mis ikka lähemale tuli. Ja varsti tunti vividikuvalgel ära lähenev punane auto.

11.

Ooberstleitnandi tulek.

Krag nägi esiti autos vaid kaks isikut, siis aga nägi ta auto sügavuses veel kaks tumedat, ahastavat kübu.

Esimesena väljus autost härra ja aitas daami. Nad ei ilmutanud vähematki erutust, vaid vestsid üksteisega elavalt. Krag tundis ooberstleitnandi kohe ära ja teretas teda.

See oli väga rõõmus detektiiv siin nähes.

„Aga mis asi toob siis teie siia, mu armas Krag?“ küsis ta. „Tulete nagu oleks teid kutsutud.“

„Ja ometi näib nii, et tähtsam töö juba on tehtud,“ vastas Krag järele seotule.

„Oh, härra, sõjaväelasele ei tungita kallale karistamata.“

„Aga kuidas suutsite üksipäi —?“

„Mina üksipäi?“ naeris Dovre. „Mis te mõtlete, mu härrad. Luba, Ida, et ma sulle esitlen meie maa kuulsaima detektiivi: Härra Abjörn Krag — minu tulevane abikaasa, preili Ida Winter.“

Preili Winter oli piltilus, värske, noor neiu. Uhke tahtejõud paistis ta olekust ja uhkesti kandis ta oma ilusat pead sihvakal kehal. Tema pilk oli läbitungiv ja tark, ja ta oli rõivastatud lihtsalt, kuid maitsekalt. Vöö vahel seisis tal ilus revolver.

„Minu pruudi kindlusele ja julgusele tuleb tänada meie pääsemist,“ jätkas Dovre. „Mina üksipäi ei oleks jõudnud roimarite kallaletungile vastu panna. Ent hetkel, mil minu pruut revolvri kätte sai, oli meikäes ülevõim. Tema laseb kui mees.“

„Ma poleju ka ilmaaegu õppinud revolvrit laskma ja vehklema,“ ütles preili Winter naeratades ja punastades. „Aga need inimesed on haavatud,“ jätkas ta seotule osutades, „me peame nad viima katuse alla.“

„Nende haavad on juba seotud,“ hüüdis Krag imetledes.

„Ehtnaiseliku kaastundega on minu pruut roimarite haavad kohe kinni sidunud. Tema on sama hea haigeravitseja kui sangar.“

Haavatud kanti tupp. Nad virisesid valus, eriti raskemini haavatud autojuht.

„Mina ei saa tema vastu kaastundlik olla,“ ütles ooberstleitnant, kui ustavuseta teenija mööda kanti. „Ma olen vihane mõeldes, kuidas ta minu usaldust on kurjasti tarvi-

tanud. Ainult kahju, et me kõiki kolme roimari ei tabanud.“

„Kolmas lamab siin sees,“ ütles Krag. „See mees on minu vana tuttav.“

„Ja mispärast viibite teie siin?“ küsis Dovre.

„Noh, tulin teile appi!“

„Teie teadsite siis . . . ?“

„Et olite autoga teel ja arvatavasti röövlite kätte langenud, jah.“

„Aga kuidas te siis siia saite?“

„Unustate kolmanda, kes veriselt tee äärest leiti. Ja tema kõrval seisis teie nimetähtedega revolver.“

„Ah jah, nüüd taipan. Võitluse ägeduses kaotasin ma oma revolvri. Tõsi!“

12.

P u l m a d.

Krag vaatas nüüd haavatud täpsemalt läbi ja leidis, et ükski haav polnud elukardetav. Kõige pahem lugu oli autojuhiga, tema oli saanud rinnahaava ja kaotanud palju verd. Teised kaks võisid paari nädala pärast jälle jalul olla.

Vaheajal oli kell juba viis hommikul. Krag teatas telefoni kaudu Kristianiasse, et roimariid kõik käes, ja kuulis ühtlasi, et Vinding kohe pärast vangistamist kõik üles tunnistanud. Teised ei olnud talle oma järgnevaid kavatsusi teatanud, nii et tal rünnakust ooberstleitnandi vastu aimugi ei olnud.

Kohtunik oli vaheajal lasknud valmistada eine. Ja kuna seda maitsta lasti, jutustas Dovre oma eriskummalist seiklust.

Tema auto ei olnud Kristianiast veel kaugele jõudnud, kui ooberstleitnant autojuhi vastu juba hakkas kahtlust tundma. See oli nimelt ennast juba nii kindlana tundnud ja härra pimedate usalduse peale nii kindel olnud, et juba lakkas oma kommetit sama ettevaatusega jätkamast.

Ta peatas auto, millal ja kus ise tahtis, ning külastas telegrafijaamu. Ski lähedal laskis ta autol raudtee ääres tüki aega oodata, sest et tal, nagu ütles, mingisugune „eraasi“ olla õiendada.

Nüüd pidas Dovre pruudiga nõu ja nad jõudsid otsusele vaikida ja teha, nagu ei märkaks nad midagi, kuni autojuht enese täiesti reetis. Nad arvasid nimelt, et mees tahab neilt raha pressida sellega, et ühendusse astus Winteri abielupaariga. Alles hiljem selgus neile, et mees Skis sellepärast oli peatunud, et ta kaaslased õigel ajal

võiks kohale jõuda, kus nad kavatsesid rünnaku tahtsid teostada.

Tema olek muutus ikka kahtlasemaks. Kui Dovre määras suuna, siis pani autojuht vastu ja ütles, tema ei võivat õnnestumise eest vastutada, kui tema korraldustele ei alistuta. Dovre andis silmanäha järele, kuid kahekordistas tähelepanu.

Kui auto lähenes Rakkestadile, muutus autojuhi nägu põnevaks, kuigi ta sõitis kõige tühjemat teed mööda.

Siis, viimasel hetkel, meelestus Dovrele, mis mehe eriskummalise oleku põhjus võiks olla. Teenijat pimedast peast usaldades ei olnud ta sellele ka salanud, et tal suurem rahasumma, umbes 50.000 krooni, kaasas oli. Kas kavatses mees seda röövida?

Niipea kui ta sellele tulnud ja seda oma pruudilegi tasakesi teatanud, seadis ta oma mõlemad revolvrid märkamatuks valmis ja andis ühe neist preilile. Ta tundis preili Ida julgust ja vaimuteravust ning teadis, et ta sellega hädaohu hetkel võis arvestada.

Sellele järgneski kohe rünnak.

Teised röövlid olid tee ääres peidus, kuid olid üle tee tõmmanud traadi, mida ei ooberstleitnant ega ta pruut märganud.

Küll aga märkas seda autojuht. Sest hetkel, mil auto oleks selle vastu sõitnud, kargas ta ruttu autost välja, pörkas aga vastu puud ja jäi mõneks hetkeks tee äärde lamama, kuna auto sõitis vastu traati.

Dovre ja ta pruut visati autost välja, kuna auto ise viga sai.

Tormiga jooksid nüüd roimariid nende kallale, kuid olid olnud liig julged. Nad olid oodanud, et sõitjad on nii üllatatud, et vastuhakkamisele ei mõtlegi.

Need olidki auto järsu peatuse ja kukkumise tagajärjel segased ja uskuisid esiotsa, et on sündinud õnnetus. Aga kui nad samal hetkel kuulsid, kuidas autojuht hüüdis: „Raha või elu!“ siis oli seisukord neile kohe selge. Kuna revolvrid neile õnneks olid taskusse jäänud, andis ooberstleitnant kohe tuld ja laskis autojuhi sirakile. Samal ajal laskis ta pruut.

Röövlitel olid esiotsa ainult suured gum-mimalakad käes; neid olid arvanud küllaldasteks. Aga nad ei saanud neid tarvitada, kuna need nende käest ruttu ära võeti. Nii oli ooberstleitnant oma pruudiga mõne se-kundiga seisukorra peremees.

Kolmas roimari põgenes. Dovre saatis talle ärevuses kuuli järele, ei uskunud aga, et ta teda oleks tabanud. Ometi ei jõudnud mees kaugele, vaid kukkus tee äärde maha.

Noorelpaaril oli nõu põgenemist jätkata, niipea kui nad haavatud lähemale politseinikule üle andnud ja tarviliikud seletused jaganud. Sellepärast juhtis Dovre auto kõrvalteele, et seda seal parandada. Kõigest vaevanägemisest hoolimata ei saanud ta sellega hakkama, vaid pidi teekonna katkestama.

Nad otsustasid nüüd Rakkestadist kammerherra Winterile ja ta prouale telegraferida. Selle kaju suhtes pidasid nad Asbjörn Kragiga nõu. See kuulis preili Winterilt, et lähema kiriku omal ajal tema onu, minister Winter, kogudusele kinkinud. Ja siis seati kokku järgmine telegramm:

„Kammerherra Winterile, Kristianias.

Pärast toredat autosõitu läbi Smalenene peatume päev otsa Rakkestadis. Oleme otsustanud pulmad pidada vanas Winteri perekonnakirikus. Dovre tervitab südamest ja palub väga, et sina, armas ema, selleks siia tuleksid. Tuhat tervist sinu õnnelikult

Ida'lt.“

Tunni aja pärast saabus järgmine vastus: „Oleme õnnelikud, et oled meil jälle käes. Tulen viibimata. Teil on meie õnnistus.

Sinu vanemad.“

Asbjörn Krag korraldas nüüd telefoni abil asja nii, et ajalehed asja skandaalsemalt osast, põgenemisest jne., mingisuguseid teateid ei saanud. Asi kujutati nõnda, nagu oleks ooberstleitnant oma noore prouaga olnud pulmareisil, kui neile kallale kiputi. Ja nii sai sellest rünnakust päeva suurem kõmusõnum.

Ja politsei — vaene politsei — sai ka oma osa. Krag luges muiates järgmist peal kirja:

Takistatud pulmareis.

Röövlite kallaletung ooberstleitnandi autole.

Rünnak vahvalt tagasi löödud.

Noor proua ise tules.

Politsei tuleb — kui kõik juba on möödunud!

(Lõpp.)

Tagasituleku ootel.

Pühendan **Ernst Roose'le.**

Unetuid öid matkan veripunaseil legendikel, silmade värisevais ripsmeis pisaraist punutud pärg. Sihita rändan . . .

Vajun tohutuisse mülkaisse — ja mu tõmblevail hingekeelil vingub cello nutu akkord . . .

. . . Nagu sureva luige helisev valukarje oli see, oli nagu loojeneva päikese veriküllane pisar . . .

. . . Laul . . . armastuse tulipunaseist radadest . . . Laul kaduvuse lumivalgeist teist . . . ja siis sosin . . . igavesest valumerest, veriseist haavust ja sonivast surmast . . . Ning ma kuulatasin . . .

Komistanud kaua olen okkalisil teil, veristades käsi, jalgu. Sihita rändan . . . Hing vaid kisendab, palub, mangub, suriseb metsikult veri . . .

. . . Sa lubasid jälle tulla! Oo, kuidas tänan sind! Sosistan härdaid palvesõnu kogu maailma jumalaile, ohverdada neile ilusamat, mangun neilt väljasirutatud käsil suurt, püha töötust.

— Milleks läksid? Milleks jätsid mind üksi kesk mustjaid eluvääratusi, kesk ulgumere tormitsevaid vooge?

Ma ei tea — — —

Valu teeb su äraolek, mannetuks su löömavad pilgud üle kauguste . . .

— Hetki on möödunud, ilm vaid rühib edasi, võideldes, võites, ent samas lamades ootan võimetult suure juhi ees . . . Hetki on möödunud — ilusaid, veriseid, . . .

— Vaata, juba väljahtab loojangu purpurseis värves suur Elu ise, — vaata! Kas sa kuuled ööbikute sonivat hünni, nende meeletuid, hullumeelseid viise? Kuulata siis!!

Ja mina raiun tee suurimaisse rägastikesse, rändan jälle veripunaseil legendikel ning otsin paika, kus võiks ohverdada võimsaile jumalaile — Sinu eest! . . . — seni, kuni tardub surisev veri mu soonis!..

Oo, millal küll tuled?!

Aleks. Dolgoshev.

Tallinnas, 1932 a.

Kolme nädalaga 100.000 eksemplari

Ungari kirjanik **Thomas Moly.**

Tänavad kubisevau mimestest; kõik rutavad ja töttavad. Üks ajab tööd taga, teine jookseb, et leida tööd. Jaht dollarile pole tõesti lapsemäng; seda hullu kutset õpivad juba isegi lapsed tundma. Siin ei hooli keegi teisest, osavõtmatult jooksevad sajad tuhanded inimesed üksteisest mööda. Leidub aga ka neid, kes kõiki möödujaid silmitsevad, kuigi vaid mööduvalt, kergesti. Nii juhtus ka, et keegi laiaõlaline, suur, noor mees astus ühe vastutuleva kahvatanud, kõhna mehe juurde ja ütles:

„Mis teil on? Olete purjus?“

See vaatas talle näkku, naeratas kurvalt ja ütles siis tasase, nõrga häälega:

„Pole mitu päeva enam söönud, sellepärast vangun, Frank Barney.“

Kõnetaja kahmas mehe käevarrest kinni, silmitses teda üllatatult — kuid ei tundnud teda ära.

„Teie teate, kes ma olen? Kust te mind tunnete?“

„Käisime koos koolis, Frank, ja tihti tegin ma sinu ülesanded sulle. Nüüd muidugi ei või sa mind enam tunda. Olen Villie Spon.“

„Villie Spon! Püha taevas!“

Rohkem ta ei ütelnud. Ta võttis nooreea sõbra kaenla alt ruttu kinni ja tõmbas ta kaasa. Astus temaga restoraani, kus nad enestele valisid vaikse nurga. Siis tellis ta midagi süüa, kuid valis targu sellised road, mis ta koolivenna tühjale kõhule ei võinud teha häda. Tema ei küsinud sõbralt midagi, ei rutanud teada tahtmisega, kuidas see võis juhtuda, et ta teda sellistes raskustes leidis. Ta palus sõpra pikkamisi süüa, samuti ei sallinud ta, et see korraga palju sööks. Ta juhtis sõbra tähelepanu oma jutuga mujale:

„Vististi ei vaja ma sulle alles seletada, kui väga mind see jällenägemine rõõmutab?! Ja loodan, et ei tarvitse sulle ka ütelda, kuidas see mind kurvastab, et sind niisuguses seisukorras näen. Ja õnn on, et minu amet mulle otse kohuseks teeb iga inimest, kes minu lähedale satub, teravasti silmitseda — olen nimelt detektiiv. Kuid sina ei tarvitse sellepärast, midagi karta, mul on juba niipalju kogemusi, et ma stütule iial midagi ei tee.“

Villie Spon naeratas, ka juba tänu pärast hea toidu eest. Ta tahtis rääkida, aga sõber katkestas ta jutu alguse:

„Pea suu! Ära räägi, ära jutusta midagi. Võin veel oodata. Tean juba isegi, et su käsi halvasti käib. Üks ta puha, mis see oli, mis sul ei õnnestunud. Küll ma seda juba kuulen. Mul on aega. Nüüd on peasi, et kosud. Kas tead? Tule minu korterisse. Võid minu juures elada, kuni sinu huvides midagi targemat välja mõtleme. Ära ole liigutatud, sõber, ära pigista mu kätt, ma ei tea peaaegu isegi, kas õieti teen, kui sinu tänavalt oma juurde viin, kuid niipalju on kindel, et ma sinule oma koolitööde eest tänu võlgnen. Mul on hea meel, etselle võin tasuda.“

Nii jutles Frank Barney ja võttis siis sõbra oma juurde korterisse. —

Villie Spon silmitses kadeduseta ja kiitvalt sõbra mugavat korterit. Ütles kibeduseta:

„See väike pesa on tõesti väga armas. Mõistan, et meelsasti koju lähed. Minagi armastaksin oma kodu. Elan praegu ühe vaese lese juures ja mul on kahju, et enam nädalaid pole midagi teeninud, sest sel õnnetul naisel on kolm last. Tahaksiu talle meelsasti raha anda selle viletsa nurga eest, mis ta mulle on võimaldanud, kuid kust võtan ma raha, kui mulle raha asemel mu käsikirjad tagasi saadetakse.“

Frank Barney silmitses teda hämmastades:

„Mis? Mis saadetakse sulle tagasi?“

„Minu käsikirjad,“ kordas Villie Spon lihtsalt. Ta nägi sõbra näost, et sel aimugi ei olnud, millest jutt oli, naeratas kibedasti ja jätkas: „Seletan sulle ajaloo ära ja siis sa taipad kohe: olen nimelt kirjanik ja nimelt veel tundmata kirjanik. Kuidas ma selleks sain? Noh, see on kummaline lugu. Minule meeldivad väga kõik seiklusrikkad kutsed ja juba poisikesena otsustasin ma saada tsirkuse tolaks. Ja nii sai minust peaaegu märkamata tundmata kirjanik. See on väga raske amet ja ma ei soovita seda kellelegi.“

„Kui sa õppimise lõpetasid . . .?“ päris Barney huviga.

„Siis oli kõik veel korras!“ vastas õn-

netu mees ohtes. „Hakkasin suures kaubamajas selliks, siis kassapidajaks, ja kõik arenes hästi. Ühel päeval, varajasel pärastlõunal, kui büroos enam kedagi ei olnud peale vana raamatupidaja, blondi masinapreili ja minu, ilmus äkki keegi hull kunn, kes revolvriga käes nõudis, et kassast kõik raha, mida oli peale kahe tuhande dollari, temale kätte annaksin.“

„Juba ammu äraproovitud idee, mis võib olla mitte kunagi pole olnud algupärane,“ arvas Frank Barney kui asjatundja ning viipas käega.

„Kuid seekord ei läinud ta täppi,“ jatkas Villie Spon rahuloleva naeratusega. „Mees ilmus lävele ja tal õnnestus kõik oma revolvri abil heidutada. Vana raamatupidaja tõstis oma värisevad käed üles; masinapreili katsus kisendada, aga ehm nõõris ta kõri kinni, mina aga ootasin hüviga seda, mis pidi järgnema. Mõtlesin, et kassas on parajasti 2754 dollarit, mis mehele võiksid olla heaks saagiks.“

„Selle peale need mehed lähevadki välja,“ tähendas Frank Barney.

Villie Spon naeratas.

„Minagi tõstsin käed üles ja astusin kassalaua tagant välja, tookord ma veel ei aimanudki, et mulle tuleb äkki mõte, mis lootuseteta seisukorra põhjalikult ümber muudab. Vististi ei tahtnud ma talle seda suurt rahasummat anda, ja kui ta kassa juurde astus, olin ma temast ainult sammu maad eemal. Siis parajasti voogas see mõte mu peast läbi. Ja ma teostasin ta ka kohe. Andsin röövlile jalaga hea piruka; revolver kukkus tal käest, ta tuikus uksest välja, jooksis ootavasse autosse ja kadus kui torm. Nüüd kadus tarretus ka raamatupidajast, niisama masinapreilist, ja mõlemad hakkasid karjuma. Lärmi peale tormas välja peremees oma toast. Nad jutustasid talle, mis praegu sündinud ja kui sangarlikud meie selle juures olnud. Minagi pidin seda tunnistama. Tulid politsei ja lehemehed. Ja seega algas minu õnnetus. Ajalehed teatasid asjast üksikasjalikult, nõnda, kuidas peremees, raamatupidaja ja masinapreili seda neile olid kirjeldanud. Mina kinnitasin kõik seda, mis nad jutustasid. Aga mul oli juba jälle uus idee, ja pean ütlema: oma hukatuseks. Mina kirjeldasin asja nimelt nii, kuidas see tõesti oli olnud, ja saatsin selle kirjelduse ühele lehele. See avaldas selle minu nime all ja maksis mulle selle eest veel kakskümmend dollaritki. Sestsaadik ei sallitud mind büroos enam hästi. Minule aga meeldis see väga, et sain töö eest, mis kahe tunni jook-

sul olin kirjutanud, kakskümmend dollarit. Katsusin siis õnne ühe teise tööga. See aga oli osalt juba väljamõeldud. Panin ta kirja, saatsin ta minema, ta ilmus ja mina sain jälle honorari. Siis ei meeldinud mulle bürootöö enam ja ma hakkasin kirjutama. Ja kaalusin: kui ma juba väikese loo eest saan kakskümmend dollarit, mis saan siis veel pika romaani eest? Sellele küsimusele võib vastust anda ainult praksis. Nii siis hakkasin kirjutama romaane. Samal ajal vallandati mu kohalt. See mind ei haavanud, ma veel rõõmustasingi. Ma töötasin usinasti, kirjutasin romaane ja jutustusi. Suure vaevaga suutsin vahetevahel ainult mõne väikese jutu ära anda, mille eest sain vaid viis, kõige enam kümme dollarit. Aga minu romaanide käsikirjad — saadetakse mulle alati tagasi — olen neid juba viis kirjutanud. Uuesti kohta võtta pole mul õiget lusti ja kes tahakski mind? Olen ju nii räbalaks jäänud, et keegi mind ei taha. See on ka arusaadav. Mina ei räägiks sellise inimesega, kui oleksin peremees. Nüüd taipad ka, kui ütlen: mulle saadetakse mu käsikirjad tagasi! See võtab mult kõik lootuse!“

Ta süütas sigareti ja nõjatas mugavalt tugitoolile. „Siin pole midagi parata!“

Frank Barney vahtis tühjusse, tõmbas kulmud kipra ja maigutas suud. Ootas head ideed.

„Kui ma sulle muretsen korralikud riided, et võiksid ennast esitleda . . .?“ pomises ta.

Tundmata kirjanik viskas käega.

„Hea küll, ma mõistan, sa ei vaja kohta,“ ruttas Frank teda rahustama. „Aga ehk saadetakse su tööd sellepärast tagasi, et nad ei ole head?“

Villie Spon kehtas õlgu.

„Mis teavad inimesed sest, kas töö, mis kirjanik kirjutab, on hea või halb? Kirjastaja kohus on kirjaniku tööd müüa. See ei olene minu romaani kvaliteedist. Publikule antakse palju viletsaid romaane ja see neelab neid himukalt. Palju häid romaane jne. jääb trükkimata, neid ei taha keegi. Võin rahulikult öelda, minu viis romaani ei ole pahemad ega paremad kui tuhandes teised, mis juba ilmunud, ja neist on vähemalt sada väga head tulemused saavutanud. See on juba kirjastaja asi. Olen selle üle palju järele mõelnud . . .“

„Kannata!“ hüüdis Frank. „Usun, minul on seekord päästev idee.“

„Tahad sa minuga võistelda?“ ütles lootusetata kirjanik iseennast pilgates. „Minulgi on ses suhtes juba palju häid ideid olnud“ — ta kehtas õlgu — „ilmaaegu!“

Noorkotkad enese valmistatud lennuki mudelitega.

Pühapäeval 5. juunil s. a. oli uue era-lennuvälja avamine Ütemiste järve ääres. Piltlikult näidati rohkearvulisele vaalejaskonnale liiklemisvahendite ajaloolist arenemist: esiteks jalakäija, siis sõitja eesliga, hobusemees, jalgrattur, mootorrattur, autosõitja ja lõpuks moodsaim liikumisvahend — lennuk. Lennukitel demonstreeriti algaja lendu, tõusu, pöördeid, surmasõimi ja vigurlendu. Lennupäeval korraldati ka lennukimudelite valmistamisvõistlus. Meie pildil noorkotkad enese valmistatud lennukimudelitega. Auhindu said järgmised noorkotkad: I Kaljo Albrecht, — II Emil Pertman, — III Johannes Oljum. (Kõik kolm Tallinna mal. tehnikumi rühmast). — IV Aug. Pääsuke, — V Alfred Saar (Halliste mal.) — VI Hans Kapral (Viljandi malevk).

„Kuule mind!“ ütles Frank. „Eks ole, kirjanikkudega on lugu harilikult nii, et nad kõige esiti kirjutavad, kirjutavad ja jälle kirjutavad ja alles siis saavad kuulsaks. See on üldine tee. Mina aga arvan, sa pead enne saama kuulsaks ja siis alles esinema oma töödega.“

„Kuidas pean siis toimima?“ pomises Villie väsinult.

„Juhus on sulle kord juba näpunäite annud, aga sina ei saanud sellest aru,“ seletas Frank naerdes. „Sa olid kuulus mõne tunni, kui pangas röövlile jalaga löid, siis kirjeldasid sa seda lugu ja su kirjeldus ilmus jalamaid. Mitte sellepärast, et ta oli eriti hea, vaid sellepärast, et selle oli kirjutanud mees, kes röövli ilma relvata oli põgenema löönud. Eks ole? Noh, pead veel kord sellise asja toimima.“

„Aga kust leian ma siis röövli?“ küsis Villie.

„Noh oota, pöörame asi pisut ümber — Sina pead olema röövel!“

„Mina? Röövel? Selleks pole mul andi. Ei, ei, . . .“

„Mitte nii kärsitult! Mina tean ka juba, kuidas. Sina ei pea olema röövel, vaid murdvaras. Osavusetu algaja. Mina taban su, ja kohus mõistab su kolmeks aastaks kinni. Sa

ei tarvitse ehmatada; vangla on meie päevil korralik, hea, terve, inimlik, mugav asupaik. Kui sa ei usu, viin su sinna, ja siis võid ise veenduda. On hoopis teine kui see vilets nurk, mille eest sa ei jõua üüri maksta. Seal oled sa ja vaatled inimesi. Kuu aja pärast palud sa direktorilt luba vabadel tundidel oma ette töötada. Ja hakkad kirjutama. Muidugi vanglast. Näitad käsikirja direktorile. Iga inimene on edev. Küll direktor juba selle eest hoolitseb, et su töö mõnes lehes ilmub. Sa kirjutad uuesti. Vanglas saab sinust kirjanik. Aasta pärast palub mõni kirjastaja sinult juba romaani ja kuulutab: „Luuletaja murdvarga romaan!“ Siis rahvas otse neelab su tööd. Siis ei ole sa enam sajandes kir-

janik, vaid hoopis midagi iseäralist. Mis?“

„Ei saa, ei tahaks meelsasti — ei meeldi mulle olla murdvaras. . . .“ arvas Villie, kellele asi ei meeldinud.

„Tahad mõjuda sümpaatlikuna? Muidugi on sul õigus. Kannata vaid. Olgu nii. Sa tahtsid sisse murda kauplusesse tänavanurgal ainult sellepärast, et aidata oma korteriperenaise nälgivaid lapsi, mitte enam jõudes näha nende viletsust,“ seletas Frank. „Nii on see ometi kena, mis?“

„Aga ma ju ei teagi, kuidas sisse murtake?“ hüüdis Villie.

„Selle eest ära muretse!“ hüüdis Frank naerdes. „Mina ise toimin murdvarguse ja taban sinu teolt, lasen su vangistada ja kohtu kätte anda. Sina tunnistad kõik üles ja jutustad, et sa enam oma korteriperenaise laste viletsust ei ole jõudnud välja kannatada!“ —

Aasta hiljem ilmus Willie Sponi esimene raamat; kolme nädala jooksul müüdi romaanist ära sadatuhat eksemplari. Järgmise aasta jooksul ilmusid kõik neli teist romaani. Teise aasta lõpul kingiti tublile kirjanikule muu osa karistusest. Nüüd jooksevad kirjastajad tema alles veel kirjutamata romaanidele tormi ja Frank Barney, tema asjaajaja, oskab ta asjad igati korras hoida.

Jsa.

Saksa kirjanik **Kurt Münzer.**

Usun, kunagi pole ma näinud kõrgemat ja omakasutumat armastust kui tookord tantsulokaalis metsikul ööl. Palju aega on seitsaadik möödunud, ja ikka jälle, kui jutt on armastuse tõendusest ja ohvritest, pean mõtlema tollele vanale mehele, kes oma kelnerifrakis ja poolpuhta salvrätikuga näis maailmale olevat nagu võõras.

See juhtus tookord, kui ma „Punase ööbiku“ ballisaalis mängisin klaverit kuuest

sis ta laubal ja tihti nägin teda mõtleval ja värisevail põlvil nõjatuvat seinale najal, alati püüdes oma nõrkust äärmiselt varjata ärijuhi, ametnikkude ja külaliste eest. Vististi pidi ta kohta hädasti kinni hoidma. Neiud, kes seal käisid, hüüdsid teda „vanaks papaks,“ lahkesti, süütult nokkides, nalja tehes. Ainult keegi suur punaste juustega neiu, kes enam ei olnud noor, kuid oli ilus ja vallatu, näis teda mitte sallivat. Kuulsin,

Foto M. Önnis.

Maikuu lõpul külastasid Pärnust ühe nädala jooksul kolm teatrit: „Draamastuudio“ Tallinnast, „Vanemuine“ Tartust ja „Ugala“ Viljandist, andes seal kokku viis teatriõhtut. Selle suursündmuse jäädvustas pildile fotograaf hra M. Önnis nende nelja teatri tegelaste kokkusaamisel „Endlas“. Meie pildil vasakult paremale alumises reas: Rud. Ratasepp, Liina Reiman, Marta Surallik, Ulrich Holts, Karl Kalkun, Lo Tui ja Val. Ross. Teises reas: August Sunne, Lisi Lindau, Marie Türk, Otto Aloe, prl. Tamm, hr. Rosenvald, hr. Poller, prl. Lemberg, hr. Himbeck, hr. Otto, Olly Teetsov ja hr. Laason. Ülemises reas: Joh. Kaljola, Al. Rutoff, Al. Teetsov, E. Pödder ja A. Rodionov.

mehest koosnevas orkestris kella kaheksast õhtul kuni kella kolmeni hommikul, tihti veel üle lubatud ajagi kuni koiduni, kui mõni rikas elumees selleks raha ohverdas.

Ma viibisin seal alles mõne päeva, kui mulle silma torkas keegi vana kelner, kes silmanähtavalt ainult kõike jõudu koostades oma teenistusekohuseid suutis täita. Tema oli silmanähtavalt haige, põdur, raskesti kurvameelne, kes kandis kõige kergematki veinijahutajat kui rasket koormat. Higi sei-

kui ta kord oma kavalerile ütles, kui rauk ta laua juurde astus tellimist vastu võtma:

„Ei, mitte seda vana; palun, kutsu ometi teine kelner!“

Minuarust paistis see olevat jäme ja alatu.

See juhtus samal ööl, et ma öösel kella kahe paiku meie väikeses garderoobiruumis leidsin selle kelneri istumas ja nagu mines-tuses toolil rippumas. Ma tõin konjakit, aitasin rauga lahtise akna juurde ja viisin ta viimaks koju. Ta rääkis vaevalt, kuid tänas mind väga, ja seitsaadik oli tal minu

jaoks alati lahke pilk, ja kui ta meile poodiumile tõi klaasi õlut või klaasi veini, siis ulatas ta selle mulle eriliselt naeratades.

Mina saatsin teda siis tihti, ja kuigi ma haistsin mõnesugust saatust, ometi ei küsinud ma raugalt iial midagi. Kord, kell oli hommikul juba kuus, palusin ma, et võiksin ta kui väsinu saata tema tuppa. Kuid see polnudki tuba, kus ta elas. Ta magas viletsas laudkongis katuse all, kuna ta sisetulek temale küll oleks võimaldanud ja õigustanud paremat.

Tema nägi minu hämmastust ja ütles saladuslikult:

„Jah, ma hoian kokku, pean hoidma oma lapse jaoks!“

Ja nagu oleksid need sõnad avanud ta südame ja keele, jutustas ta mulle samal tunnil, selles külmas, viletsas kambri, oma loo:

„Kas olete tähele pannud seda ilusat neitut, kel on lühikesed, punased juuksed? Vististi. Tema on ju kõige vallatum ja valjum, võiks üelda isegi — kõige häbematum. Ja see on minu tütar . . . Jah, minu tütar, kes minust ei taha teadagi. Ja mina olen kelner siin alatus majas, ainult selleks, et teda näha, tema lähedal viibida ja tema häält kuulda. Tema aga teeb, nagu ei tunnekski ta mind, ja keegi ei aina, et mina olen tema isa . . . Kuidas see tuli? Kas tean seda ise? Kaksikümmendviis aastat oli ta minu hea, aus, korralik laps; siis armus ta autojuhisse. See oli ilus, aga autu mees, loobus temast, kui oli kõik kätte saanud. Ja sellega asi algas. Oli see trotsivus või meelega: ta läks tantsima, läks tänavale, loobus tööst, üüris enesele toa . . . Ja kui ma talle kord tegin etteheiteid, mõelgu õndsale emale, siis pani ta minu juurest lihtsalt plehku, sõna lausumata, jumalaga jätmata . . . Võttis palju aega, enne kui ta leidsin. Ma müüsin õõseti tänavale tuletikke, ja seal nägin ma teda ühe härra seltsis. Ma läksin neile järele ja sestsaadik ei ole ma teda enam silmist kaotanud. Ma armastan teda veel enam kui enne ja ootan ainult, et ta meelt muudab ja minu juurde tagasi tuleb. Sest kord, kord peab ta ju ometi . . .“

Selle öö järele olime sõbrad, vana kelner ja mina, noor klaverimängija. Paljude, paljude üksikasjadega kordas ta tihti oma lugu ja mina silmitsesin nüüd punase peaga tüdrukut osavõtlikult. Tõesti, tema oli kolmekümne naise hulgas kõige vallatum ja alatum. Aga kes teadis, milline oli ta süda?

Ja siis tuli too uuustamata öö. Salk välismaalasi oli tulnud „Punasesse Ööbikusse“, noored inimesed, kahvatud, mustajuukselised, ilusad ja elavad. Vahuvein jooksis ojadena — ka muusikantidele; ja varsti oli kogu saal täis joovastust ja kirge. Kõige metsikum oli kelneri tütar. Tema juus loitis, ta valge nahk läikis, ta laulis kaasa tantsudele, mis meie mängisime. Tema kavalier oli nooreim ja ilusaim salgast. Nüüd korraldasid nad tantsu, kokku sünnitades kera; kolm-, või nelikümmend paari oli nagu üks kogu, muusika hõiskas ja vilistas ja tuikades lalkusid viimaks kõik koost. Siis kändas iluspoiss: „Minu rahakott! Minu rahakott varastati! Üksed kinni! Võtke naisvaras kinni!“

Tõsis hirmus segadus, lärm ja kisa; kõik karjusid läbisegamini.

Vana kelner oli, minu klaverile toetudes, kõike vaadanud. Nüüd nägin, et ta tütar äkki tema kõrval seisis.

„Anna siia!“ ägas rauk. Ta aimas ja teadis kõik. Tütar kahmas oma kleidi kaelaauku ja pistis talle rahakoti kätte. Keegi peale minu ei näinud seda.

Siis äkki vaikus. Kriminalistid olid saalis, näitasid oma ametimärke ja seadsid korra segaduses jälle jalale. Kõik tüdrukud pidid vastust andma, kõik tulid läbi otsida. Aga rahakotist ilmajääja hüüdis:

„See võib olla vaid minu tantsjanna! Otsige tema ja nabige ta kinni! Tema oli see! Kus ta on?“

Seal ta seisis, äkki üksipäi, äkki kaine. Võib olla tahtis ta tuunistada, heast vaimust aetuna. Aga enne kui temalt midagi suudeti küsida ja tema midagi sai ütelda, astus vana kelner ette ja ütles tasakesi:

„Ärge süüdistage kedagi! Mina olin see. Siin on rahakott. Selles ei puudu midagi.“

Ei aidanud, et noormees rahule jäi ja asja tahtis lõpetada. Ametnikud viisid rauka minema. Tüdruk ei liigutanud. Alles kui isa tütrele vaatamata oli väljunud, varises ta kokku, nuuksus, naeris, kanti garderoobi, kust teised tüdrukud ta koju saatsid.

Aga isa poos enda samal ööl kongis üles. Püksitraksidega, mis ta tütar temale kord õnnelikumal ajal oli tikkinud. Ta jättis minule kirja, mis ta pliiatsiga oli kirjutanud oma kelneri plokile. Selle lõpul seisis väriseva käega kirjutatud:

„Ütelge temale, saagu ta heaks ja tubliks! Sest ei ole olemas kedagi, kes ta veel päästab, kui ta satub eksiteele!“

Kaks inimest tormis.

Daani kirjanik **Gustav Meissner.**

Kaldal seisab salk mehi. Ükski kalur ei suuda vaadata sädelevale veepinnale, pimes-tamata jäämatult tuhandest päikesest, mis vees üles-alla liikudes peegelduvad. Horitsondi kohal aga hämaidub valguse värvimäng, nagu oleks talle ette riputatud valge loor.

„Tuleb torm,“ lausub keegi salga keskelt. Mehed ainult noogutavad tähendusrikkalt, sest nad on harjunud vaikima.

Majade poolt tuleb keegi noor naine ja läheneb salgale. Ta kõnnak juba näitab, et ta pole pärit siit. Tal on väga ilus nägu ja sale keha. Lydia Holm on ta nimi. Tema elust-olust ei teata midagi. Sellegipärast silmitseb teda külas igatüks salajase lugu-pidamisega, sest tal on tujusid ja kalduvusi, mida ükski kalur ei suuda järgida.

Lydia kõnetab kõige vanemat salgas.

„Larsen, me ometi söidame täna saarele?“

„Tuleb torm,“ pomiseb vanamees ja raputab pead.

Naine pahandab: „Ega see ometi tähenda, et me täna ei söida?“

Larsen ei ütelnud midagi, vaid silmitses jällegi tumedat laiku horitsondil. Hetke aega vahib naine kohmetult tema punasele habemepulstile. Ta on pahane oma abitu-sele, tundes, et kõik temale mõtleavad, kuid ometi keegi temale midagi ei sõanda ütelda. Sellepärast katkestab ta põnevuse närvilise hütidega:

„Mina tahan täna sõita! Päike paistab. Kas teist siis keegi ei taha teenida kümme krooni?!“

Larsen raputab pead. Naine aimab, et igasugune palve ja mangumine siin asjatu oleks. Ta näeb ka ise — horitsondil kasvab süngus ikka kõrgemale taeva alla. Ta pilutab silmad ja ta kokkupigistatud huulte vahelt lendab sõna: „Argpüksid!“

„Meil on südametunnistus,“ ütleb Larsen teravasti ja vaatab seejuures naise närviliselt tuksatavale näole.

Pisut kaugemal seisab Ejnar Lund ja silmitseb neid. Noor, blond kalur on ta, arvata kakskümmend aastat vana. Ta vanemad on juba ammu surnud. Aga kuna ta juba lapsest saadik oma tööd tunneb ja oskab, siis peetakse tast lugu kui mehest.

Kui naine tahab lahkuda, seisab Ejnar ta teel ees. Nende pilgud kohtuvad. Ejnari oma on täis abitud lugupidamist. Parima

meelega oleks ta eemaldunud, et naine teda ei kõnetaks. Aga salajas soovis ta ometi kõnelust, sest naine meeldis talle juba tulekust saadik. Ainult et ta alati kindluse kaotas, kui naist nägi, see tegi teda väga järelmõtlikuks.

Lydia haaras Ejnari käe ja sosistas: „Sina sõuad minu saarele, Ejnar. Sinul on julgust. Seda ma tean.“

Jah, mõtles Ejnar, julgust mul on. Ja inestab, et peen proua on nimetanud just tema nime. Lydia tunneb seda ja temale saab tedretäheline Ejnar äkki armsaks. Ta palub teda ometi temaga sõita.

Ejnar silmitses Lydia tülitades. Proua sädelevad silmad näivad talle paljugi ütlevat, mida ta siamaani iialgi ei oleks jule-nud soovida. Siis naeratab ta karedasti ja lühidalt, pöörab äkki silla poole ja osutab Lydiale, et see talle järgneks.

Teised on Ejnariile pahased. Kuid vaiki-vad ja ei keela teda. Igatüks peab teadma, mis ta teeb ja teha julgeb. Nad näevad, kuidas tuulehiilid pruuni purje voogudesse vaotavad. Ejnar vabastab paadi. See tant-sib kui pähklikoor voogude vahel. Saareni on kolm miili. Ja torm mõirgab valjemini ja valjemini, nagu oleks ta vaid ohvrit ooda-nud.

Kõik on lõpnud, mõeldakse ja minnakse vaikselt koju. Kolm päeva möllab kirdetorm. Ja kolm päeva võivad tähendada palju.

Nagu mängukanni lükkavad ja hällitavad hallid vood paati. Ejnar võtab kõik jõu kokku, et hoiduda surmast. Paadininas kü-kitab Lydia murtuna ja silmitseb Ejnari nägu. Kuid ei kortsuta kulmugi.

Vihm pühib kui klaasiläige üle veepinna ja matab kinni igasuguse väljavaate. Vahet-pidamata laksuvad lained vastu paadikülge. Ja ilm on hirmus külm.

„Me peame ellu jääma, Ejnar,“ sosistas vahetevahel Lydia.

Ejnar ei kuule ta sõnu. Ainult nende mõ-tet aimab ta Lydia hirmust moondunud näoil-mest. Hiigelvoog tormab paadi poole. Ejnar tahab paati pöörda. See tormab järele-voolavasse keerutisse ja pörkab millegi kõva vastu. Paar lauda puruneb praksudes. Lydia silmad muutuvad hirmus tarretuiks. Oõnes kiljatus tuleb ta suust: „Ejnar!!“

Poisi pruunid käevarred haaravad ta keha

ümbert lähemal hetkel kinni. Ejnari kahvatu nägu kummardub tema kohale ja suu otsib Lydia kahvatanud huuli. Tahtetult laseb noor proua seda sündida. Ta ei tea enesest enam midagi. Ainult kord kuuleb ta veel hirmsat praksumist, nagu oleks väk otsekohe tema kõrvale sisse löönud. — —

Kui ta ärkab, vaatab ta Ejnari rõõmsatesse silmadesse. Rääpases, sünges kalurionnis pragiseb tuli.

„Kus ma olen?“ küsib ta.

„Saarel,“ vastab Ejnar ja naerab kummaliselt. Mõne sõnaga jutustab ta, et nad on saarel randunud. Lydia mõtiskleb. Ja näeb äkki jälle mehe kahvatanud nägu, mis veel surmasuus otsis ta huuli.

„Ejnar,“ ütleb ta. See kõlab armurikka etteheitena.

Ejnar silmitseb teda tõsiselt.

„Meil on viisiks,“ vastab ta, „et need, kes üksksteise lähedal lähedat surma on tunda saanud, kogu eluks ühte jäävad. Ainult sellepärast sõandasin ma sinuga sõitu ette võtta. Ja nüüd olen ma nii rõõmus, nii rõõmus!“

Kolm päeva võitis blond kalur selle naise armastuse, kelle elu ta oli päästnud. Lydia ei võinud teisiti kui poissi uskuma jätta oma armastust. Sellegipärast paistis see kõik talle sama hirmus ja haruldane kui ta pääsmine tormi küüntest. Tundide kaupa kükitas Ejnar ta ees ja silmitses vaikivas õnnes noore proua ilusat nägu. Kõik, kõik see paistis talle segasekstegeva unelmina, joovastusena. Ta unistas sellest, et tohib igavesti jääda saarele, et seal Lydiat kaitsta ja armastada.

Siis ühel hommikul tuli Larsen mõne kaluri seltsis saarele kadunud otsima. Kui nad Ejnari ja noort prouat nägid, ilmus aus inestuseilme nende näole.

„See oli Jumala tahe,“ hüüdis Larsen. Ja teised kalurid kordasid seda kõik kooris. —

Mandril istus keegi toredasti rietatud härra kaldal ja ootas kärsitult kalurite tagasitulekut. Kui ta viimaks paate märkas, tõusis ta ja viipas käega, et tulijad ruttaksid.

Vaevalt olid kalurid oma paadid silla külge kinnitanud, kui Lydia maale oma mehe juurde ruttas. Abitult nuttis ta mehe käte vahel.

Ejnar nägi seda ja küsis naistelt, kes see mees on. Kuulda saades, et see on Lydia mees, kahvatas ta väga. Aga ta ei lausunud sõnagi, vaid läks silmi tõstmata oma teed.

Mitu päeva hiljem tõi keegi mees Ejnari rahalise kingituse, mis kaupmees Holm talle ta julge teo eest määranud. Ejnar lükkas raha tähelepanematult kõrvale ja luges noore proua kirja, milles see kirjutas, et ta saarel veedetud päevi iial ei saa unustama. Kirja jättis Ejnar enesele. Raha annetas ta koguduse vaeste heaks. — —

Igakord, kui on tulemas torm, näevad kalurid, kuidas üks üksik mees kaldale sammutub ja seal ühe paadi lahti teeb. Teda ei takista keegi ta tegevuses. Öeldakse: „See on Ejnar!“

Ja kui kirdetorm kalurionnide muste palke raputab ja vihaselt vingub, siis mõtleb neist igatüks Ejnari kummalisele loole, kelle elu meri ei ihaldanud, sest et ta oli valitud raskema valu jaoks.

Kui kevade saabub.

P. Grünfeldt.

*Kui kevade saabub, siis vallutab mind
rõõm kosutav, karastav, kallid;
siis süda mul hõiskab kui vabanend lind,
kes vaevelnud vanglas nii hallis.*

*Mind kutsub siis väljuma karastav õhk
ja ootab seal lindude kari,
mu südamest kaob kõik kurbuserõhk
ja hingest kõik talvine vari.*

*Ma jalutan lillede laikudel siis
ja puhelen puhkevaid pungi,
mul südames heliseb lustilik viis,
hing hõiskab fäis fuikavat fungi.*

*Mul on, nagu polekski kurvastust siin
ma elu sees iialgi näinud,
kui polekski tunnud mul valu ja piin,
mis tihti mind katsumas käinud.*

*Oh kevade, kevade seda siis teeb,
et ununeb mure ja häda,
ja rinnus mul nooruse palavus keeb,
mis meenuda lase ei seda.*

*Kuid sügis kui saabub, siis meeletub taas
mul uuesti vanus ja valu,
siis olen kui lehefu sügiselaas,
kui nõmmemaa rõõmufu palu . . .*

Kestelend.

Saksa kirjanik **Peter Pong.**

Mrs. Grapel, ameerika lenduri proua, telefoneeris emale:

„Ema, saada mulle ruttu käskjalalt 50 dollarit.“

„Mis jaoks?“ küsib ema hämmastunult.

„Sest et mul raha ei ole.“

„Nõua siis ometi oma mehelt raha.“

„Tema ei ole kodus, lendab praegu.“

„Miks ei küsinud sa temalt raha siis eile?“

„Sest et tal raha ei ole.“

„Mis?“ kõlab vastus telefonist ähvardavalt.

„Tema on kõik raha mängukasiinos kaotanud.“

Minut vaheaega.

„Tulen viibimata!“ kostab ema hääl.

Veerand tunni parast ongi ta juba kohal.

„Olen siin!“ algas ta vihasele. „Sina minult 50 dollarit ei saa, aga sinu mees saab minult 50 kõrvakiilu. Kus ta on?“

„Kolme tunni pärast peab ta lennuväljal maanduma.“

„Siis lähen sinna ja teen ta tulekul maailma skandaali. Viiskümmendtuhat dollarit kaasavara ära prassida! Noh oota!“

Lennuväli. Lennuk, pisike kui täpp, ilmub õhus. Täpp muutub kärbseks, kärbes pääsukeseks, pääsukene kulliks, kull kureks, kurg kolmemootoriliseks lennukiks. Lennukis istub lendur mr. Grapel. Lennuk tahab maanduda, montöörid ruttavad kohale, postiametnik kärutab vangert, kandjad jooksevad ootesaalist välja.

Lennuk puudutab oma gunmiratastega juba rohelist rohtu, siis äkki, vuriseb ta jälle kõrgele.

Lennuki raadioohvitser küsib lendurilt üllatunult: „Mr. Grapel, mis on?“

„Jumala eest!“ hüüab mr. Grapel. „Miuu ämm!“

Ütleb ja osutub allseisvale daamile, kel paks vihnavari käes.

„Teie kardate oma ämma?“ küsib raadiomees.

„Paraku,“ noogutas mr. Grapel. „Mina mängisin nimelt kõik oma naise kaasavara mänguklubis ära. Nüüd tahab see eit näh-

tavasti minul pead pesta. Ma ei või esiotse maanduda.“

Lennuk kaob pilvedesse. Hiljem tahab ta jälle alla tulla.

„Hm! Minu ämm on ikka veel seal!“ hüüab lendur ja pöörab oma masina jälle ülespoole. —

Lendasid tunnid. Lennuk ringles välja kohal.

„Pea! Tagasi! Teie ämm seisab ikka veel seal,“ hüüab nüüd raadiomees, kes silmitseb kiikriga.

„Mul on muinasjutuline eeskava,“ ütleb mr. Grapel, „meie ei maandu, seni kui ta all seisab.“

„Allright,“ kiitis raadiomees. „Viimaks läheb asi tal ometi igavaks niikaua maandumist oodates.“

Kell seitse õhtul teatab raadiomees: „Mr. Grapel, teie ämm, pikutab all pikutustoolil. Meie ei saa maanduda.“

Kaks tundi hiljem teatab raadiomees:

„Teie ämm poeb praegu üleslöödud telki. Hommikuni me esiotse maanduda ei või. Tema ööbib nähtavasti sealsamas.“

Meeleheitlikult ringles lennuk lennuvälja kohal. Lendur tohtis eeskirja järele ainult siin maanduda. —

Agu. Suur rahvaparv. Kõmu on vallanud kogu linna, et lennuk ei saa maanduda. Tuhanded uudishimulikud ümbritsevad vanemat naist, kes alalõpmata üles taeva poole hüüab:

„No oota! Tule aga alla! 50.000 dollarit!“

Ent lennukilt ei tule vastust, sest et ta jälle pilvedesse pögeneb.

Möödub kuus päeva. Igakord, kui lennuk läheneb, hüüab kuri naisehääl: 50.000 dollarit! 50.000 dollarit!“

Seitsmes päev. Kell 12 lõunal. Lenduri ämm kisendab veel ikka üles taeva poole: „50.000 dollarit!“

Sel hetkel ilmub komandant, astub eide juurde ja ütleb:

„Mitte 50.000 dollarit! Eksite, proua, vaid 200.000 dollarit! Selle tasu saab teie väimees, kel on õnnestunud kestelennus saavutada rekordi!“

Päästev puna.

Hollandi kirjanik *E. van Lidth de Jeude.*

Proua Madge Fortolin vaatas vahetevahel rahulolematuna alla aeda, mis seisis tema villa ja Vahemere kalda vahel. Ta istus oma toalettlaua ees ja valmistus veel paadisõiduks, mida ta tahtis oma külaliste seltsis sooritada. Ta pani enesele pisut puna põskedele, parandas pisut oma kulmuja silmakarvu ja hakkas siis lõpuks oma suud, oma võluvad suud pisut tugevamini punapulgaga hõõruma.

Ta naeratas oma peegelpildile; sest ta nägi oma „parajasti neljakümnele aastale“ vastavalt veel küllalt hea välja. Proua Madge Fortolin oli juba mõni aeg „parajasti nelikümmend“, ja lootis selleks veel kaua jääda. Nüüd vaatas ta jälle alla aeda ja naeratus kadus ta näolt, nagu oleks mõni pilv päikese ette tulnud.

Ja ometi polnud see sugugi inetu nähe, mida ta oma toast nägi. Toredeimas kevadepäevas õitsesid ja lõhnasid lilled. Rohi murupinnal, mis terrassikujuliselt alla merikaldale laskus, haljendas pehmelt ja lõpsakalt. Proua Fortolini ei tusastanud nii väga värvid, vaid teda tusastas stseen, mis ta akende all murupinnal esines.

Seal oli Jean Standone jälle elavalt flirtimas. Jalad kõrgele vinnatud ja käed ümber põlvede, istus väike Ida Dupony tema vastas toolil.

„Milline istumisemood!“ mõtles proua Fortolin pahaselt ja kuulatas tahtmatult.

„Kas leidsite elu koolis ka nii igava?“ küsis Ida, kes alles hiljuti oli tulnud pansionist, kolmekümneviie aastaselt spordiosavalt partnerilt.

„Seda mäletan ma veel vaevalt,“ oli naerev vastus. „Kuidas tahaksite siis teie seda meelsasti?“

„Noh, kui oleksin õpetaja, siis teeksin kõik palju huvitavamalt. Geograafias, näiteks, ütleksin ma: Põhjameres supeldakse ainult suvel, kuid Vahemeres peaaegu aasta otsa. Viisikas õpetaksin ma, et plahvatusmootori ülesanne on meid võimalikult ruttu väljasõidule ja väljasõidult kodu tagasi viia. Kõht on ainult maiustele määratud... ja nii edasi. Kas te ei usu, et noorsugu siis kõik paremini meeles peaks?“ lisas ta pooltõsiselt.

„Jah, paha õppemetood see ei ole. Inimese loomulik lugu: Mis jaoks on silmad? Vastus: Sügavikku vaatamiseks. Ja aju?

Ilusate ja üleannetute mõtete mõtlemiseks. Ja süda? Armastamiseks.“

Jean seisis nüüd otse neiu ees ja küsis: „On see nii, preili Ida?“

Aga enne kui see sai vastata, kõlas majaproua hääle ülevalt toast: „Lapsed, kas olete sõiduks valmis?“

Jean Standone vaatas pooleldi naerdes, pooleldi tusaselt üles. See sündis nüüd iga kord, et Madge teda eksitas. Ja ta vastas nokkivalt:

„Meie ei lähe kaasa. Me jääme siia, sest nagu ma praegu õppisin, on meri vaid suplemiseks loodud.“ —

Paadisõit oli lõppemas. Ta oli olnud Madge Fortolinile piinaks. Ta teadis, et kõle valgus vee peal tegi ta vanaks. Jean Standone oli peaaegu kogu aja „lapsega“ flirtinud ja temast ainult harva hoolinud. Vaevu varjas ta oma meelepaha. Kuidas oligi ta võinud olla nii runal, et oma vana pansionisõbranna tütre kutsus oma juurde mõneks nädalaks! Mehed armastasid seda poolsihvakat ja loomulikku, kuigi Madge ial ei oleks tohtinud uskuda, et Jean Standone võiks nii primitiivne olla.

Kuid lõpuks oli talle tulnud tore idee, mida ta kohe pidi teostama. Kui ta aias teiste seltsis oli teed joonud, meelits ta neiu oma tupp, paista lastes, nagu tahaks ta temaga nelja silma all rääkida.

„Sinu emaja mina olime head sõbrannad (siin meenus talle, et ta Ida ema õieti kunagi polnud hästi sallinud), me mõistsime teineteist oivaliselt ja kõnelesime üksteisega alati täisusaldust,“ ütles Madge, kuna nad ärklis istet võtsid.

Neiu istus nüüd tema kõrval ja hakkas aegamööda ilusat, vanemat prouatusaldama.

„Kui ma sind näen,“ jätkas proua Fortolin unistades, „siis tunnen puudusena, et mul enesel nüüd sinu vanune tütar puudub. Leiaksin imeilusa, kui võiksin teda nõuga ja teoga aidata. Näiteks ütleksin temale: „Laps, ilus on noor olla, kuid noore koera ja noore neiu vahel on vahe. Kõik hõõveldamatus peab kaduma ja ka kõik see, mis ei kõlba. Sest hetke aega leiavad inimesed, eriti mehed, kõik kaunina, kuid pika peale on see neile igav ja vihaslabki neid. Ja siis, ka noor neiu võib ennast meie päevil pisut enam ilustada kui sina seda teed. Tule kord siia, lemmik.“

Ei, see ei ole aga sugugi ilus, et sa ennast pisutki pole puuderdanud!“

Ida Dupony pööras oma näo sõnakuulelikult proua Fortolini poole.

„Nii, näed, läheb see ju palju paremaks. Sinu silmakulmud on liig peened ja võivad väga hästi kannatada paintslit. Ja sinu huuled siin pisut ülespoole, see sünnitab neile vaimurikka joone. Jah, õige värvimine on kunst oma ette. Nüüd pead kõik nii jätma, kui õhtuks ümber riietud, küll siis näed, millise tagajärje sa täna saavutad. Näed korraga palju mõistlikum välja.“ —

Peale õhtusöögi läks Jean Standone

Madge Fortoliniga taha puiestikku jalutama, just kohiseva mere kaldale.

„Kas ei tahaks jalutada oma väikese sõbrannaga?“ küsis proua Fortolin pilkavalt.

„Väikese sõbrannaga? Tema ei ole minu sõbranna. Noori neidusid tõesti enam ei ole. Esiotsa arvasin: loitev, rikkumata laps! Aga kas nägid teda täna õhtul, kuidas ta ennast oli värvanud ja puuderdanud? Ja veel nii oskamatult! Lihtsalt naeruväärt!“

„Oled asjatundja, Jean!“ ütles proua Fortolin rõõmsasti ja võttis ta käevangust kinni. Ta oli võistleja reast välja löönud.

Kes meie järel tulevad.

Saksa kirjanik *Thea von Harbou* romaan,

12

Edasi... edasi...

Mitte meelemärkust kaotada... suunast kinni pidada. Halastaja Jumal — ta on ometi õigel teel!?

Ta katsub vaadata — maad ära tunda... kuid kõik on voogav puna.

Kui ta juba oleks mägestiku lähedal.

Kui kaugel on see veel? ... viistubat sammu...

Ta hakkab lugema, kuid ei oska enam arvusi. Kõik kõigub ja suriseb. Ta ei saa enam mõtelda.

Ta ei saa ka enam näha. Ta kõrvus kohiseb veri nagu veejuga.

Ta komistab kaktuse üle. Kukub. Peened ohakad torgivad talle näkku. Ta lebab maas ja hoigab.

Mitte pikali jääda... mitte pikali jääda... Valu õlas kasvab iga hingetõmbega.

Ta litsub hambad kätte.

Mitte... mitte... meelemärkus...

Vaikus...

Ja vaikusest tuleb toon, ainus, määratu, mõirgav toon...

Jah... see on meri. Meri oma lainetega, lainetega... laev... kandub... tõuseb... kõrgemale... ikka kõrgemale... langeb jälle ja langeb ikka edasi...

Toon on nõrgem... kaob...

Vaikus... sügav vaikus...

Ta on surnud.

Ta on maetud...

Hirmus koorem lebab ta peal. Ta peab seda kandma. Ei, ta kaitseb end — ta võitleb... kuid koorem on raske — raske...

See on valu...

See surub ta maa sisse. Ta ei saa end liigutada.

Ta tunneb, et ta peale laskub pilv. Ta ümber on öö. On pimedus.

Vaikus... sügav... sügav... vaikus...

Ja vägev hää! ütleb: „Palveta!“

Ta tahab palvetada. Jah, tahab palvetada!

Meie isa, kes sa oled taevas, pühitsetud saagu su nimi. Su riik tulgu. Su tahtmine sündigu nagu taevas nii maapeal...

Su tahtmine sündigu...

Su tahtmine...

Ei! Kisendab tas hää!

Ei, ma ei taha nii palvetada. See ei aita. See ei päästa neid, kes hädaohus. Ja ma tahan neid päästa...

Jah, ma tahan!

Ja minu tahtmine sündigu...

Tahan nii!

Ta ajab end põlvili. Langeb uuesti kokku. Ajab end jälle üles. Tahan...

Kõik mõtted koomale: Mina tahan!

Palvetamine on tahtmine.

Teostamine on täitumine.

Ja ma tahan.

Ta seisab püsti.

Edasi.

Ükski ei aima... mis kõik on võimalik... Kui see peab olema...

Ta tunneb valu, mis haarab ta mõtete, ta tahtmise järele. Ta sunnib selle oma tahte alla.

Ta vangub edasi.

Ta on püsti. Ja palvetab omal viisil.

Tahan...

Ta on sihil.

Teostamine on täitumine.

Ta ütleb teate ja kukub.

On õhtu . . .

Tuleb õö . . .

Siis hommik.

Ta ilmub äkki ja võimsalt nagu noor kangeline, kes soovib uutele võitudele vastu ratsutada.

Mut Hollander lebab õlgil, mille üle on mantel laotatud.

Ta on palavikust vabanenud. Ta ei saa end veel liigutada. Kuid ta teab jälle, et hingab ja elab.

Jaamas valitseb kartlik segadus. Farmidelt on naised ja lapsed siia põgenenud. Nad on nagu saetud puud ja murtud lilled.

Üks vana naine ilusa, valju näoga on nende seas. Ta on sõnaaher ja väärikas. Ta joontel on kibe, vihaane valu.

Ta käib teiste seas nagu ei kuuluks ta nende hulka.

Mõnikord tuleb ta Mut Hollanderi juure, istub ta kõrvale ja vaatab tähelepanelikult kõhna, pruuni nägu.

Ja kui Mut tõstab silmad, ohkab naine tasa ja tõuseb ja eemaldub.

Kuid ta vaikiv lähedus on Mutile meelejärele. Kuna ta tunneb, et ta naise peletab, kui talle näkku vaatab, teeskleb ta, et magab, kui naine läheneb.

Ühel päeval kõnetab teda naine.

„Õelge mulle, mis on teie ema nimi?“

„Marlen,“ vastab Mut üles vaatamata.

„Kas elab ta veel?“

„Jah.“

„Käib ta käsi hästi?“

„Jah.“

Vana naine paneb käed kokku.

„Mul oli tütar, kelle nimi oli Marlen. Ta järgnes ühele mehele Saksamaale, kelle nimi oli Jens Hollander. Tal oli poeg.“

„Olen Mut Hollander,“ ütleb Mut.

Vana naine nuuksub valjult.

Nad kõnelevad ja ei tunne väsimust.

Naise kõvad, head käed silitavad Muti.

„Olen lohutatud, et tohtisin näha su noorust!“ ütleb naine ikka jälle. „See on tõutus, et kõik saab uueks. Mu mees on surnud. Maha lastud. Meie maja on hävitatud ja maha põletatud. Põllud maatasa tehtud.“

„Ära muretse,“ vastas Mut ja ta hääles oli endine kõla. „Ehitan maja jälle üles. Siis tulevad uued külvid ja uued lõikused.“

„See on sinu maa,“ ütles vana naine.

„Jah,“ vastas Mut Hollander. „See on mu kodumaa.“

24.

Oli juunikuu, jaanipäeva ümber, kui Mut Hollander jälle Lubiini maanteel rändas.

Ta nägu oli kitsas ja kõhn ja ta silmad vahtisid sihti inimeste vaikse ja kartmatu pilguga, kes elu ja surma on kaalunud.

Ja nüüd, möödudes heledaist, sõbralikest majust, mille katustel suits valge joana tõusis sinasse, kirjuist, lõhnavaist aiust, kus mängisid lapsed, ja kuuldes nende laule ning töö kära — tekkis tas sügav imestus.

Sest sõjas ei olnud ta enam uskunud, et kuskil maailmas veel valitses rahu.

Kõik näis talle uus ja noor nagu kastevärske hommik ja ta sammus nagu und nähes ning ta silmad vaatasid nagu märgates esmakordselt maailma kaunidust.

„Friedel!“ mõtles ta. Ja hingas sügavalt. „Jah, Friede!“

Ja astus nüüd kiiremini ja otsis pilkudega.

Dorpi talus haugahtas õuekoer ahela otas ja tahtis võörast takistada sisse astuda. Kuid Mut Hollander kõnetas teda sõbralikult ja patsutas ta selga. Nüüd tundis loom ta ära. Ta hakkas rõõmu pärast huluma, kargas püsti ja pani võimsad käpad tulija õlgadele. Ja haukus nüüd rõõmsalt nagu tahtes kogu küla kokku kutsuda.

Elumajas avati uks.

Marlen seisis lävel.

„Ema!“

See tuli südamest. Mut jooksis trepist üles ja puhkas ema rinnal.

Ta oli meheks saanud ja nii suur, et pidi ema juure alla kummarduma. Ja ema silmad vaatasid esmakordselt ta poole üles. Kuid iialgi varem ei olnud Mut end niivõrd ta lapsena tundnud kui sel silmapilgul.

Ta vaatas emale näkku ja ta süda värises tänutundest ja liigutusest.

„Su juuksed on valged, ema . . .“

Marlen noogutas ja naeratas rahuliku rõõmuga.

„Nii käib emade käsi, mu laps. Küpsel viljal on hõbeläige. Kas sa seda ei tea, noor külvaja?“

Mut silitas tummalt ta käsi. Ta armastas ema üle kõige.

„Tean aga kedagi meie talus, kel on tumeblondid juuksed, igatsevad silmad ja noor suu. See meeldib sulle vist paremini. Pead teda otsima, mu poiss . . . Mine ainult! Tahan teie üle rõõmu tunda ja teie noort armastust näha!“

Ta läks mõned sammud Mutiga kaasa, lükkas ta siis õrnalt aiavärava poole ja

avas selle ise. Ja Mut Hollander mõtles, et elu ta ees lebab aiana, mille uks avaneb iseenesest.

Ta sammus läbi hämarhalja viljapuuaias, kesk laiu peenraid, kus kasvasid oad ja herned ja kapsad pehmes mullas ning jõudis lagedale pesukuivatamise platsile, mille taga oli nõmm.

Maas pleekisid valged linased kangad, mis põlvenesid veel vanaema kaasavarast, ning nende vahel astus rõõmsas hommikupäikeses rohelisel murul Friede Dorp suure kastekannuga, millest vesi kohisesed ja hoogsalt sädelevaile kangastele voolas.

Ta juustel, õlgadel ja käsivartel helkis hommikupäike.

„Tere hommikut, Friede,“ ütles Mut Hollander pehmelt.

See pööras ringi, vaatas talle otsa ja seisis liikumatult.

„Friede,“ ütles Mut veel kord, kuid ei teinud sammugi.

Nüüd pani Friede kannu käest, kuivatas käed põlde külge ja tuli ta poole.

Ta oli väga kahvatu.

Ta huuled liikusid, kuid ei saanud kõnelda.

Sõnatult seisis nad üksteise ees ja vaatasid üksteisele silmadesse.

„Kas ei taha sa mulle oma kätt anda, Friede?“ palus Mut Hollander ja ta hääli ei tahtnud sõna kuulda.

Friede ulatas käe.

Tast hoovas värske, jahe karskus. Kuid ta säravad silmad olid nagu soe päike.

„Olen oma kodu leidnud, Friede, kas tead seda?“

Friede noogutas kiirelt ja õnnelikult.

„Kuid pean ta rusudest üles ehitama. See on lõbus töö. Kas tahad mind aidata, Friede?“

„Jah,“ ütles see lihtsalt.

Ta puhtad, sügavad silmad vaatasid Muti poole — täis imeilusat usaldust.

„Armas Friede,“ pomises Mut.

Ja nad kaisutasid üksteist kuldses suvepäikeses ja suudlesid; see oli nagu vanne.

Ja Mut Hollander mõtles nagu lahkumise tunnil: „Hoiar kaenlas elu — magusat, rikkast, õitsvat elu. . .“ Ja mõtles, et ta rinnal oli põlvitanud surm js et ta selle oma tahte alla oli painutanud. . .

Ta tõstis noore naise mõlemi käega õhku, päikesele vastu, nii et see oli üleni heledas säras.

Ja taeva poole tõusis hõiskav, helisev hüüd.

„Sina elu! . . . Sina noorus! . . . Sina hommik, sina! . . . Friede! Friede! Friede!“

Käsi käes, nagu kaks last, läksid nad koju.

foto Parikas.
Helilooja ja koorlõhi Konstantin Törnpu hauasammas,

mille avamine ja pühitsemine toimus pühapäeval 12. skp. Kopli kalmistul ja mis kujunes kadunule suurejooneliseks mälestamise ja austuse avalduseks. Hauasamba avas riigivanema asemikuna välisminister J. Tõnisson, kes oma kõnes toonitas K. Törnpu suuri teeneid muusikaelu tõstmises ja arendamises Eesti rahva seas. Laulsid Tallinna Meestelaulu Seltsi, Niguliste Lauluseltsi, Liedertafeli ja E. M. O. koorid, millele järgnesid järelehüüded sinna koolivalitsuse juhatajalt J. Kanalt, prof. J. Aavikult ja paljudelt teistelt. Vaimuliku talitust pidasid pastor H. Kubu ja praost K. zur Mühlen. Hauasammas on valmistatud kujur J. Raudsepa kavanci järele punasest Soome graniidist, samba keskel on poolmait lihvitud helilooja näo reljeef. Samba ääritel kerkivad ülesse helemait toonis kaunistused, mis tulevad meelde ridastikku asetatud oreliivileid.

„Kus on su isa?“ küsis Mut.

„Heinamaal niitmisel.“

„Siis lähen ta juure.“

„Mine,“ ütles Friede ja jooksis ema otsima.

Mut kuulis ta hõiskavat hüüet majas kaevavat. . .

Heinamaal tehti rõõmsasti tööd. Tüdrukud kirjude pearätikutega ja sulased särgikäistes ja rooside ja sinililledega väljaõmmeldud püksitraksidega, pruunid, läikivad hobused vankri ees, millel seisis harkjalu Niklas ja täis teadlikku väärikust kuhjas

heinu osavate kätega, ja tüdrukute naer ja kriiskamine, kui keegi neile peotäis heinu pähe raputas.

Mut Hollander seisatus maanteel ja vaatas tükk aega pealt. Kuid üks noor tüdruk, kelle väledad silmad igalepoole ulatasid, silmas teda varsbi, ta tundis ära kaitseväe-kuue ja mundrimütsi.

„Mut Hollander on koju tulnud!“

Uhe silmapilguga oli see kõigil teada. Ka peremees nägi teda.

Ta tuli üle heinamaa noore sõduri poole ja sulased ja tüdrukud märkasid ta näost, et ta Mut Hollanderi kojutuleku üle rõõmustas.

Nad ei andnud üksteisele kätt. Kuid nad teretasid üksteist hea sõnaga ja sammusid kõrvuti maanteel edasi.

„Su emal oli õnne, et tagasi tulid,“ ütles Klaus Dorp.

„Ma ei jää aga kauaks.“

„Nii . . . Kas tahad Aafrika tagasi sõita?“

„Muidugi. Leidsin seal kodumaa. Pean seal tööle hakkama, et elu sel hävitatud maal jälle terveneks.“

„Selleks vajad raha.“

„Kogusin seda sõjakäigu ajal.“

Klaus Dorp vaatas ette tolmusele maanteele. Ta oli väsinud, vana mees. Seda märkas ka Mut Hollander.

„Tahan sulle midagi ütelda,“ algas peremees aeglase sõnadega. „Mu elus oli kord päev, kui arvasin, et mul enam poega ei ole. Siis ütlesin su emale, et sa kord mu talu pärandad. Kuid tema ei tahtnud. Ta on Heinrichile sõna saatnud — vanglasse, et kui ta vabaks saab, ta rahulikult koju tulla võib. Ootasime teda ja Marlen tahtis talle emaks olla ja kõik pidi heaks saama. Ma ei tea, kas talle õigus jääb; kuid ta talitab oma tahte järele ja tal on ikka edu. Ütlen seda sulle, et sa teaks, et mõtlesin su peale nagu õige isa poja peale. Ja kuna sa oma endist kodumaad rikkana eest ei leidnud, siis tahan sind aidata, et su lapsed ta üles võiks ehitada. Sest lapsed on kõik; neil olgu parem kui meil. See õnnistab meie tööd.“

„Sa mõtled hästi,“ vastas Mut Hollander. „Kuid kuigi peaksin töötama nagu tööhobune, siiski algan meelsamini enese kogutud rahaga.“

Klaus Dorp raputas pead.

„Sul ei ole õigus, Mut. Ma ei aita sind sinu enese pärast. Teen seda sinu kodumaa heaks. Mõtlen seda tükki maad, mida meie vaprad sõdurid kastsid oma verrega ja mis

meie talupoegile peaks olema kallihinnaline külvipõld. Võlgneime seda neile, kes puhkavad seal mullas ja kes on kannatanud. Kuid peotäiest seemneist ei jatku kogu põllule. Ja meie ei teeni seega uut asumaad, kui hakkame teda kasvatama vaesuses. Sest see maa ei tohi olla avantüristide kaitseala, ei tohi see nurk olla, kus varjavad end autud. Selleks on ta hind liig kõrge. Meie parimad mehed peavad sinna minema. Ja nad peavad jõukuses elama. Siis saab maa viljakas ja lõikus rikas.“

Mut Hollander vaatas taevasse.

„Sa oled esimene, kes niiviisi kõneleb,“ ütles ta poolvaljult.

„Võimalik. Kestis kaua, enne kui taipasime, kus on meie kohustused. Kuid teie virgutasite meid. Nüüd algab uus aeg. Ja me tahame aidata, et ta oleks suur ja õnnistusrikas. See olgu tasu neile, kes kinkisid meile tolle maa tagasi sajas kuumas võitluses. Sellepäralt võta mu abi vastu, Mut. Ta toob kasu su elutööle. Ja ma mõtlen ausalt ja õiglaselt.“

„Ma võtan su abi vastu,“ ütles Mut Hollander.

„Rõõm ustan selle üle, Mut.“ i

Mut ümises sammudes endamsi; ja kergitas õlgu.

Mulle näib, et mu sõduri aja äratushüüd saab hea vastuse, mõtles ta ja naeris õnnelikult ja uhkelt.

Nad astusid vaikides. Alles majaukse ees hakkas Mut uuesti kõnelema.

„Klaus,“ ütles ta, „sa tahad mulle palju anda. Kuid ma tahan rohkem kui su raha. Friede ja mina armastame üksteist ja ta tahab minuga kaasa tulla. . .“

Klaus Dorp vaatas talle kaua soojadesse, õnnelikudesse silmadesse.

„Võta ta ühes,“ ütles ta siis. „Mulle näib, et noor asumaa vajab tubleid naisi.“

„Tänan,“ vastas Mut.

Ja mõlemad mehed andsid üksteisele kätt.

Heinaajaks oli Mut Hollander Lubiini tulnud ja kui rukis valmima hakkas, sai Friede Dorp ta naiseks. Kogu küla oli kirikusse ilmunud ja kõik vaatasid uhkusega noore peigmehe autähte ta rinnal. Andres Spanke, kes oli pidanud lahkuma laulatuse kestuseks oma karvasest koeranässust, tõmbas valjult õhku ninasse ja urises vihaseks, kui keegi teda teretada julges. Sest salaja pidas ta end teatava määrani Muti kasu- isaks, eriti sellepärast, et ta ühel ilusal ööl

kelmina kinni püüdnud. See uhkus, millega ta vaatles oma endist kaitsealust, ulatus juba peaaegu suurushullustuseni.

„Kui ma ei oleks nii vana,“ kinnitas ta pühaliku tõsidusega, „läheksin sinuga, Mut! Jalamaid.“

Ja Mut Hollander uskus täpselt.

Jah, tundis seda kuuma, elava rõõmuga: Tuli uus aeg! Ja teda ootas õnnistusrikas töö.

Ja ta oli kärsitu.

Ta sõitis linna ja Klaus Dorp saatis teda et osta, mis vaja. Vahepeal pakkis Marlen kõik korvid ja kirstud, mis seisid juba aastaid põõningul tühjalt, ääretasa varandusi täis, mis Dorpi talu oma ilusale tütrele ta tulevasse kodusse kaasa võis anda. Ja kuna ta talitas ja arvutas ja Friede kuumade paljudega aitas, ei tulnud neile lahkumine meelegi ja nad töötasid rõõmsalt.

Alles kui õues vankrit hakati pakkima, millel Mut Hollander noorikut isa juure linna tahtis viia, meelistus sellele tõelikkus ja Friede nuttis nagu peaks ta surema ja Mut silitas teda sõnatult. Nüüd oli Marlen see, kes pidi lohutama.

Ta võttis oma lapsed käe kõrvale ja läks nendega põldudele.

„Ma ei taha viimast, ilusat silmapilku teiega umbes toas istuda,“ ütles ta. „On tore päev ja süda läheb rõõmsaks, astudes läbi põldude ja vaadeldes nende lokkavat küllust.“

Ta näol oli südamliku rõõmu helk, mis peletas valu.

„Sa ei tohi nutta, Friede,“ ütles ta oma sooja, hea häälega ja pani käsivarre ümber noore naise õlgade. „Ma ütlen sulle: su elu ei saa kerge olema. Mut on oma isa poeg ja see oli kõvast puust; nad varjavad oma südant nagu pattu. Sa armastad teda ja kedagi armastada, Friede, see tähendab talle võim anda haiget teha. Ta teeb seda — vist tihti küllalt. Siis pead teda ainult tulisemalt armastama. Tal on suured sihid, ta on loov vaim — ja sarnane inimene olgu austatud, kus ta ka ei seisa. Peame ta jõudu ja rahu hoidma nagu kallist varandust. Armasta teda seepärast, Friede, armasta teda kogu hingega, selles on õnn — usu mind!“

„Armastan teda rohkem kui iseennast,“ ütles Friede ja Mut Hollander surus tugevasti ema kätt.

Nüüd naeratas Marlen.

„Lasen teid lahkuda rõõmsa südamega,“ ütles ta.

„Et sa seda suudad,“ vastas Mut raskelt hingates, „et lohutad meid silmapilgul, mil kaotad kaks last, see on su elu suurim heategu.“

„Tahan sulle öelda, kust võtan oma jõu,“ ütles Marlen rõõmsa lootusega. „Kui mõtlen tagasi oma elule ta viletsuse ja õnnega, siis tean, et olin ainult põld — sinu põld, mu Mut! Ja neist sügavatest vagudest, mis mind käristasid, tekkis sinu elu külv. Me kõik külvame nendele, kes tulevad meie järele. Lõikus on tuleviku päralt. Ja ma usaldan tulevikku. Vaata, olen õnnelik. Ja kõik on hea. Sa pead seda teadma, mu poeg, kui lahkud emast. Ja ta õnn õnnistagu sind, et õpid sinagi tulevikku usaldama nagu Jumalat.“

„Ma usun!“ ütles Friede sügav-tõsiselt ja päike helkis ta noore pea kohal. Ja mõlemad naised suudlesid.

Nii lahkusid nad.

Ja nagu tol päeval, kui Marlen oma lapse esimest korda linna saatis, nii sammus ta tänagi vankri kõrval, kuni tee hakkas tõusma.

Üleval, valge maanteeakivi juures, jäi ta seisma.

Nad andsid üksteisele veel kord kätt.

„Tervitage isa,“ ütles Marlen. „Ta toogu Heinrich kaasa, et mul jälle oleks laps, keda armastada... Sa ei tohi nutta, Friede. Hoi a pisaraid õnne puhuks. Ja ela hästi ja hoi a ohje kindlalt ja rahulikult, Mut. Ja ärge vaadake taha, kas kuulete? Vaadake oma päikesepaistelisele teele, mu armastatud lapsed...“

Marlen aga seisis ja vaatas neile kaua järele.

Ja pööras siis ja läks vaiksete, tasaste sammudega läbi põldude koju.

Põllupeenral tuli talle Andres Spanke vastu; see vaatas küsivalt ta poole, kui Marlen valmivaid viljapäid läbi peo libistas.

„Tuleb hea lõikus, Marlen,“ arvas vana mees.

Marlen noogutas ilusa, sooja naeratu-sega.

„Jah, Andres,“ ütles ta ja vaatas üle päikesepaistelise maa. „Kuldne, õnnistatud lõikus!“

(Lõpp).

Andrea õetütar.

Saksa kirjaniku Aleksandra von Bosse romaan.

1

Aresa abielupaari Neapolis peeti pulmist kuni proua surmani, mis röövis ta aasta peale suure sõja lõppu ta perekonnalt, õneliku abielupaari eeskujuks ja ükski inimene ei aimanud varjusid, mis olid kuusteistkümmend aastat seda õnne tumestanud.

Emanuele Aresat peeti üldiselt õnnest soodustatud inimeseks. Ta vanaisa oli veel väga lihtne mees olnud, kes ei osanud lugeda ega kirjutada ja kes oli mitte alati puhtas valges põlles ja särgikäistes müütanud makaroone, mida valmistasid tema, ta naine ja kaks poega tumedas tööruumis, mis asus lahtise, väikese poe taga. Noorem poeg suri sõdurina, vanem võttis hiljemäri üle ja katsus makaroonide väljaveoga õnne, saades niiviisi aastate jooksul jõukaks meheks. Ta ainus poeg Emanuele päris hästikäiva makaroonivabriku, mis saatis oma saadusi, armastatuid, pikki nuudleid ja teisi peeneid taignakaupu valgetes, ilusates kastides kogu maailma laiali.

Emanuele ostis enesele uhke maja Chiaja ääres ja abiellus ühe mitte just jõuka kuid lugupeetud linnakodaniku ilusa tütre Eleonoraga. Ta võttis mõned auametid oma peale ja keegi ei mõelnud enam, et ta vanaisa särgikäistes oli makaroone müütanud.

Eltede hommikune vestlus „armsatest ligimestest.“

(Agfa-Chromo-Isorapid plaat)

Ta abikaasa kinkis talle viis tervet last; esiteks kaks poissi ja siis kolm tütarlast. Vaneim tütarlastest, veetlev Charlotta, oligi nende varjude süütu põhjus, mis oli kuusteistkümmend aastat tumestanud Emanuele Aresa abieluõnne. Ainult tema ükski kannatas, sest iialgi ei tuunistauud ta kirglikult armastatud abikaasale, missugune tume kahtlus ta hinges oli tärpanud ja nüüd ta elu mürgitas. Ta abikaasa suri ilma midagi aimamata.

Õnnetus algas tähtsa ärireisiga, mis viis Emanuele Aresa Pariisi ja teistesse Prantsuse linnadesse, kus ta viibis kauemini kui algul oli kavatsenud. Kui ta kolme kuu pärast tagasi tuli, leidis ta, et ta abikaasa ühtlase rahu ja armastusvääruse asemele oli tulnud ärevus, millele järgnes tihti sügav melankoolia. Emanuele küsimustele vastas Eleonora puiklevalt ja mitte täielikult rahuldavalt.

Aresa päris ettevaatlikult sugulastelt ja tuttavatelt, kas ta äraolekul midagi on juhtunud, mis Eleonorat halvasti oleks mõjutanud; kuid teda rahustati. Ah, juhtunud ei olewat midagi, Eleonora olevat ikka heas meeleolus olnud ja olevat tihti külalisi vastu võtnud. Sarnastel õhtutel olevat enamasti muusikat harrastatud. See ei olnud

ine, kuna Eleonora oli väga musikaalne, ise hästi klaverit mängis ja laulis. Kuid siis tuli kogemata kõne alla, et külaliste hulgas oli viibinud noorviulikunstnik, härra Silvio Farnesi Roomast. Üks Eleonora sõbrannadest oli vaevalt kahekümneaastase, geniaalse noore kunstniku Aresade majja toonud ja keegi tähendas kergelt, et noornees Eleonorat otse jumaldanud. Veidi enne Aresa kojutulekut oli Silvio Farnesi jälle Rooma sõitnud, et jätkata seal oma õppimist.

Need teated ei äratanud Aresas veel mingisugust kahtlust ja ta rahunes, kui aegamööda Eleonora ühtlane rahu ja armastusväärus tagasi pöörasid. Kolm kuud hiljem teatas talle Eleonora, et ta augustikuus kolmandat korda saavat

isaks. Kõikide üllatuseks tuli lapsuke aga juunikuu lõpul ilmale. „Õrn, kuid elujõuline seitsmekuulaps“, ütles arst. See oli tütarlaps, esimene tütreke. Aresa tahtis rõõmu näidata, kuid ei suutnud; sest lapse sündimisest saadik piinas teda mõte, et väike Carlotta ei ole tema laps, kuigi ta seda mõtet hoolega varjas.

Laps oli algusest peale teistsugune kui ta vanemad vennakesed, kes olid väikesed paksud Aresad, mustade juuste, ümarikkude, pruunide silmade ja punaste huultega. Nad olid isa nägu, kes oli keskmise kasvuga, tugev ja täie paledega mees, tihedate, mustade juuste ja tihedate, mustade kulmudega ümarikkude pruunide silmade kohal. Poisikestel puudus ainult sädelev must habe, mis varjas Arosa ümarikku lõuga ja ümbritses ta punast suud.

Väike Charlotta oli hoopis teistsugune; ta oli ka õrnema kehaehitusega. Noh, tema oli ka tütarlaps. Kuid ta näoke omas paremad jooned ja tumedate, mitte pruunide, vaid pigemini hallide silmade kohal seisid peenelt joonistatud kulmud. Üles kasvades, näitas laps end teistsugusena; ta oli elavam kui vennad ja ümbruskond leidis varsti, et väike tütarlaps oli väga muusikaalne; kuid see ei äratanud imestust, kuna proua Aresa samuti oli muusikaalne.

Möödusid mõned aastad, mille jooksul sündisid veel kaks tütrekest, mõlemad jällegi ümarikud, tugevad Aresad, kes ei sarnanenud Carlottale. Esimesena sündinud tütarlaps oli lastest kõige elavam, ikka kuuldi ta heledat häälekest, ta naeru, ta laulu. Ja kui ta oli kümneaastaseks saanud, õppis ta ruttu ja osavalt poognat üle viiuli keelte juhtima.

Sõja ajal soobustas õnn jällegi Emanuele Aresat. Ta mõlemad pojad olid liig noored, et sõduritena võitlusest osa võtta. Markaroonid tõusid hinnas ja Aresa pidi äri suurendama, nii palju telliti sõjaväele ja maksti kohe sularahas. Kui siis Tonio väkke kutsuti, lõppes sõda Itaaliale ja ta liitlastele üllatavalt soodsalt.

Kuid siis tuli õnnetus, kui aasta peale sõjalõppu suri ikka veel ilus, õitsev proua Eleonora veresoonte põletiku tagajärjel südamerabandusse.

Mägestiku järv.
(Agfa-Chromo-Isorapid plaat).

Aresa mattis abikaasa ja nuttis kibedalt ja esimestel kuudel peale proua surma ei olnud Aresa südames muuks ruumi, kui valu jaoks armastatud naise surma pärast. Vaikselt ja enesesse vaibunult istus ta oma laste seas, kes vaevalt julgesid isa juuresolekul kõnelda. Kuueteistkümneaastane Carlotta jälgis hoolega, et nooremad õekesed, kes veel õieti ei mõistnud, mis nad olid kaotanud, lapsikute küsimuste või tülitava lõbususega ei pahandaks isa.

Carlotta hoolitses majas kõige eest nagu perenaine ja valvas selle üle, et kõik korras oli ja isa vähemalt ses suunas oma kaotust ei tunneks. Vanema venna Tonioga, kes, väest vabastatud, töötas isa büroos, pidas ta tarvilikku nõu, et mitte isa tülitada. Ta viiul puhkas kastis ja laulda ta ka enam ei ihaldanud.

Nii möödusid mitu kuud ja kevade lähenes. Ühel õhtul, kui Aresa varemini koju tuli, kuulis ta esmakordselt Carlottat viiulit mängimas. Ta kortsutas kulme, kui kuulis viiuliheliseid ja läks ruttu oma tuppa.

Kuid sinnagi kostis Carlotta mäng ja ta pidi tunnistema, et Carlotta mängis hästi, palju paremini kui oleks võinud loota, kuna siia maani ta oli võtnud tunde ainult vanalt vaimulikult don Domenicolt, kes oli ainult asjaarmastaja, Aresale tuli meele, et vaimulik tihti oli öelnud, et Carlotta vajavat asjatundlikku õpetust, et ta pida- vat kunstnikuks saama, sest harva olevat ta sarnast suurt annet viiulimänguks lapses tähele pannud.

Aresas ärkas uuesti kahtlus, mis juba ammu ta elu kibestas, mida aga viimastel kuudel valu ja lein surnu pärast olid sumbutanud. Kuulatades viiuliheliseid, tegi ta otsuseks pikka piina lõpetada ja kindlusele jõuda. Ta arvas isegi last vihkatav, kes oma olemasoluga talle nii palju kurbi tunde oli valmistanud, Aresa tahtis selgusele jõuda. Ta ei mõtelnud sugugi sellele, et kui ta midagi leiab, mis kahtlust tõendab, see Eleonora süü tõenduseks sai.

Ta läks uuesti välja ja ostis ühest muusikaärist kogu Itaalias kuulsaks saanud viiulikunstniku Silvio Farnesi päevapildi. Sellega läks ta restoraani, kus muidu ei käinud. Seal uuris ta üksikasjaliselt kunstniku pilti. Farnesi näis ikka veel väga noor. Ta ilus, reeglipärase nägu oli sümpaatne. Siiski aga nägi Aresa ilusa suu ümber frivoolset, üleolevat naeratust; säravate, tumedate silmade kohal seisis peened, erilisel võlvitud kulmud, mis andsid näole iseäraliku ilme. Sarnasus Carlotta näoga oli silmapaistev, kuigi tütre nägu muusjoontes sarnanes ta ilusa ema näole. Kulmude kuju oli Silvio Farnesi ja Carlotta juures ühine, Ta näis Aresale nii eriline, nii iseloomustav, et tema arvates sarnaseid kulmusid võisid omada ainult inimesed, kel on ühine veri.

Ärevalt läks Aresa koju. Ta lapsed olid magama läinud, ja ta käskis teenrit, kes talle vastu tuli, samuti puhkama heita. Kaua istus ta kokkuvajunud oma kirjutuslaua ees ja vaatas Eleonora pilti: oli see võimalik, et Eleonora teda ükskord — ainult see kord — oli petnud? — Ta nägi välja nagu inimene, kes on otsustanud elule lõppu teha ja ainult lühikeseks ajaks veel viivitab, et mõelda selle üle järele, mis olnud ja mis siis tulnud. Lõpuks tõusis ta ja läks otsustavalt Eleonora tuppa.

Eleonora oli äkki surnud. Nii võis olla, et ta paberite seas veel leidis mõni sedel, mis tegi ta süü kindlaks ja mis ühtlasi seletust andis Carlotta päritoleku kohta.

Proua Aresa toad olid surmast saadik suletud, keegi ei olnud neisse pääsenud.

Raske õhk lõi tulijale vastu ja kui ta elektrivalguse üles keeras, leidis ta kõik nagu Eleonora maha oli jätnud, kui ta aimamata lähedat surma, õhtul magadistuppa oli läinud, kus surm ta õsel tabas.

Õhus oli närtsinud lillede ja tolle parfüümi vaevalt märgatav lõhn, mida proua Aresa heameelega oli tarvitanud. Mööblitel lebas peen, hall tolmukiht, kirjutuslaual seisis lahtine tindipott; sulepea oli nagu

praegu käest pandud. Peen siidirätik rippus kirjutuslaua ees seisval toolil ja vaip laua all oli kergesti viltu. Väike bronkskell kaminasimil ei tiksunud enam; keegi ei olnud ta mehhanismi üles keeranud peale perenaise surma.

Aresa peatus algul ukse juures, mille sulges enese järele; aralt vaatas ta ringi ja talle näis, nagu tahaks ta pühadust rüvetada. Ruumis oli nii vaikne, et ta kuulis oma südant põksuvat ja, vaikus tegi ta segaseks.

Siis tuli tänavalt möödasoitva vankri müra ja ta nägi, et üks akendest mitte täitsa kinni ei olnud. Ta läks akna juure, et seda riivistada. Astus siis kirjutuslaua äärde, kus seisis ta päevapilt ja ümberringi viie lapse pildid. Eriti elavalt vaatas valgest kullaga kaunistatud nahksest raamist Carlotta näoke talle vastu; teravalt joonestusid lapse valgel otsaesisel tumedate silmade kohal erilisel võlvitud kulmud.

„Pea teadma!“ pomises Emanuele Aresa ja sügav ohe tungis ta rinnast.

Ta istus ilusti töötatud kirjutuslaua taha, tõmbas aeglaselt laeka laeka järele välja, milles olid arved ja dokumendid. Ta leidis kirju Eleonora vanaemalt ja õdedelt, sõpradelt ja leidis ka, pleekinud punase siidipaelaga seotud kirjad, mis oli ta ise kirjutatud, kui Eleonora alles ta mõrvoja oli, ja mõned, mis ta ärireisidelt oli saatnud abikaasale.

See liigutas teda pisarateni. Ta luges siin ja seal mõned read ja nuttis.

Kuid siis otsis ta edasi, leidmata aga midagi, mis ta kahtlust oleks kinnitanud.

Kergendusohkega, milles aga oli terake pettumustki, loobus ta lõpuks otsimisest; hoolikalt pani ta kõik paberid endises korras laekasse tagasi.

Seal puutus tulle silma, et üks laekaid näis lühem kui teised; ta tõmbas selle täielikult välja ja leidis selle tagant sala-laeka. Ta kobas sõrmedega selle seina, kuni leidis väikese vedru, mis kitsa lauka-kese kõrvale lükkas. Väikeses ruumis lauka-kese taga oli ainult üks kiri.

Vaevalt hoidis Aresa ümbrikku käes, kui juba teadis, et oli leidnud, mis ta oli, otsinud. Värisevate kätega võttis ta ümbrikust kokkupandud poogna ja väikese päevapildi. Päevapilt näitas Silvio Farnesit nooremehena ja pehmetud vormitud, peaaegu poisilikust näost vaatasid Carlotta silmad. Kirjapoogen oli kaetud tugeva, noore käekirjaga.

Aresa luges, kuna ta kahvatanud näol

vaheldusid valu ja võidurõõmu ilme. Tal oli õigus olnud! Kahtlus, mis nii kaua aastaid ta südames oli põlenud, oli põhjustatud olnud.

Ta kergelt ettetungivad, laiadest mustadest kulmudest varjatud silmad põlesid ärevalt ja tigidalt. Ta luges ja ta vasak käsi tõmbus rusikaks. Pealkiri: „Armsam! Iga-gesti armastatu!“ panid ta vere keema.

See oli lahkumiskiri. Teised oli Eleonora vist hävitanud, kuid viimasest ei olnud ta lahkuda suutnud. Kirjas töötas Farnesi vaikida ja eemale jääda — lapse pärast. Kuid seda töötust ilmutasid ta kustumatu armastuse hõõguvamad kinnitused ja ta lõpetas meeleheitliste kaebetega valu üle, mida teeb ta südamele nõutud igavene lahkumine armsamast.

Kiri oli mõned nädalad peale Carlotta sündimist kirjutatud.

Aresa luges üksikuid lauseid ikka uuesti, katsus igauhte neist meeles pidada; iga sõna jäi ta mällu, ja ta südames süttis igatsus kätte maksta teotuse eest, mida ta oli kannatama pidanud. Ta otsustas sellele mehele veel tagant järele kätte maksta.

Imelikul kombel aga oli ta viha ja vaen süütu Carlotta peale sihitud. Kuna see ole-
vus, kes ei olnud tema laps, ometi kandis ta nime ja kõik need aastad ta majas oli elanud, näis talle, et Carlotta teda kogu oma elu kestel oli petnud. Selle vastu ei tundnud ta imelikul viisil mingisugust viha surnu vastu, ainult valu tekitas tas mõte ja teadmine, et ta oli armastanud teist. Jah, oleks ta abikaasa veel elanud, ta oleks tema pärast loobunud igast kättemaksumõttest.

Järgmisel nädalal päris Aresa ettevaatlikult järele, kus ja kuidas elas kuulus viiulikunstnik Silvio Farnesi, ja sai teada, et ta olevat Roomas. Ta veetvat päevi poissmehena ja lõbusa elumehena. Olles naiste lemmik, käivat ta Rooma paremates majades.

Kohe oli Aresa kättemaksukava kindel. Ta otsustas Carlotta selle inimese juure saata ja võrdlemisi veel noortelumeest sellega suurimasse kitsikusse panna. Farnesi ei võinud keelduda neiut vastu võtta, esiteks ei tahtnud Aresa talle keeldumiseks aega anda ja kui Carloita kord juba tema juures oli, siis pidi Farnesi hoolikalt igast skandaalist hoiduma. Ta ei saanud salata, et Carlotta oli tema laps; Aresal oli tõendus käes, mis kandis Farnesi allkirja.

Rahulikult tegi Aresa ettevalmistusi ja ühel päeval seletas ta oma üllatatud lastele,

et ta on otsustanud Carlotta muusikat õpida lasta, kuna see olevat ta kadunud ema soov olnud. Tonio ja Livio, mõlemad vennad, avaldasid oma rõõmu ja Carlotta, kes istus isa kõrval, suudles tänulikult ta kätt, mille see kiirelt ära tõmbas. Siis aga ehmusid kõik, kui ta ütles, et Carlotta, et elada täielikult oma õpinguile, pidavat juba lähematel päevadel Rooma sõitma. Ta olevat leidnud seal talle kõige parema õpetaja ja kõik tarvilised ettevalmistused juba lõpetanud.

Carlotta oli hirmust esiteks punaseks läinud, siis kahvatuks. Ruttu ütles ta, et kui peab lahkuma õdedest, siis ta meelsamini loobuvat õppimisest ja lubas mitte iialgi enam viiulit kätte võtta.

Tonio küsis: „Miks Rooma, isa? Carlotta võib ka Neapolis muusikat õppida.“

Livio hüüdis: „Rooma on kaugel, liig kaugel!“

„Ma ei leia seda,“ ütles Aresa kindlalt.

„Kuidas võiksin jätta maha Aline ja Riccarda?“ hüüdis Carlotta ja ta silmad täitusid pisaratega. „Ei, see on mõttetu, võimatu!“

Kui väikesed õed pisaraid Carlotta silmis nägid, hakkasid mõlemad nutma, kargasid püsti ja haarasid Carlotta ümbert kinni: „Ei, ei, ta peab jääma — ta peab meie juure jääma!“ hüüdsid nad kaebavalt.

„Jätke!“ käskis isa valjult. „Olen kõik hästi järele kaalunud ja ei muuda enam midagi.“

Ta nägu oli nii tume, et väikesed õed kartlikult vaikisid ja ka Tonio, Livio ja Carlotta enam vastu vaielda ei julenud. Nad olid harjunud isa sõna kuulma.

Kui Aresa lauast tõusis, ütles ta Carlottale: „Tule viie minuti pärast minu tuppa, tahan sinuga kõnelda.“ (Järgneb.)

Surmale suikunud head sõpra, õilist inimest, armast kaastöölist, õrna luuletajat ja Sindi koguduse õpetajat

Hugo Wühner'it

mälestab sügavas kurbuses

PEETER GRÜNFELDT.

Tõtt ja nalja.

Mõnus pidusöök.

Ungari kirjanikku Ferenc Molnari tuntakse tema teatriütkkide kaudu, aga teda tuntakse ka ta kokkuhoiu pärast. Tema armastab sõpru, kes teda ta raha pärast kadestavad, tihti ninapidi vedada.

Rekordi oma salvavas kokkuhoius võitis ta Budapestis, kui ta uus tükk „Jo tünder“ (Hea haldjas) esietendusel oli, juba 25 aastat kutsus Molnar 30 paremat sõpra pärast esietendust pidusöögil. 25 aastat, 25 esietendust. Nüüd oli tulemas 26. pidusöök ühes ilusas restoraanis.

Päev varem ütles Molnar ühele sõbrale:

„Olen otsustanud seekord olla kokkuhoidlik. Kogu maailm on kokkuhoidlik, miks siis mitte ka mina? Ei taha olla enam suur kaval. Homme ma pidusöögi eest enam ei maksa. Mis keegi tellib, maksku ise!“

Jõudis pidulik õhtu. Molnari 30 sõpra ilmusid täpselt. Molnar istus laua keskel ja tellis enesele noore pardi ja pudeli Bordeaux veini. Sõbrad, kellele Molnari otsus oli teada antud, olid tagasihoidlikumad.

Keegi näitleja tellis kaks muna, keegi arvustaja klaasi piima, keegi heli ooja pudeli selterssi, keegi kunstmaaler mõdu, keegi majaomanik, Molnari vana austaja, heeringa ja viis saia.

Kell oli juba hommikul pool kolm, kui ruumide, omanik kuulutas politsei tundi.

„Härra oober! Maksta!“ hüüdsid Molnari sõbrad Oberkellner kummardas ja ütles: On juba makstud mu härrad!“

Molnar tõusis naeratades ja ütles:

„Mu vanad, armsad sõbrad, kas teie tõesti uskusite, et ma täna ei maksa? Kuni Ferenc Molnar elab, maksab ta kõik pidusöögi arved!“

*

„Tundide kaupa võiksin teie hurmavat vestlust kuulata . . .“

„Meelitaja!“

„Jah, preili, teie hääl otse joovastab mind!“ . . .

„Ah, teie liialdate!“

„Mitte sugugi, teie suus kõlab kõige lollemgi jutt kui muusika!“

Eduard Vildet

peatub kord keegi mees tänaval ja küsib:

„Vabandaga, kas teie ei ole Eduard Vilde?“

„See ma olen küll,“ vastab kirjanik.

„Siis oleme ju koolivennad,“ ütleb mees. „Minu nimi on Jaan Johanson. Inimene, ma tundsin sinu omeli kohe ära. Seda on juba mitu aastakümnet tagasi, mil ma sinust enam midagi ei ole kuulnud. Mis sinust õieti on saanud?“

Ametnikud oma kohal.

„Hirmus laisk mees, meie uus ametvend. Palju ei tööta ju meiega, aga tema töötab veel vähem kui meie kõik kolm kokku,“

Päike, külm ja tuul.

Tuul, külm ja päike läksid jalutama maanteele, kus nad kohtasid talunikku, kes nende ees maani kummardas. See meeldis jalutajatele. Kui aga talumees kaugemale läks, hakkasid nad üksteisega vaidlema, kelle ees mees õieti oli kummardanud. Selgusele mitte jõudes, ruttasid nad talunikule jäljärele, et temalt küsida, kellele ta kummardus õieti oli mää ratud.

Kui talunik auväärt isikuid nägi, kummardas ta veel kord.

„Kelle ette sa kummardad?“ küsis külm teravasti.

„Tuule ette,“ vastas talunik lühikese mõtlemise jäljärele.

„Oota,“ ütles külm vihaseks, „ma külmetan su surruks, niipea kui minu valitsus algab.“

„Ära karda,“ ütles tuul armulikult; „minu abita ei saa sulle külm midagi paha teha.“

„Aga mina põletan su sööks,“ ütles päike upsakalt.

„Sedagi ära karda,“ naeratas tuul rõõmsasti, „sest mina võin sind kõige suuremaski kuumuses jahutada.“

Nüüd kummardas talunik kolmat korda tuule ees.

Mõtteid.

Inimesed, kel pole oma arvamist, on harilikult ka otsustamisevõimetud.

Lein on kaduv, valu aga igavene.

Õnnel on kestvust ainult tõe pinnal.

Hirm millegi pärast liigutab hinge sügavamini kui hirm millegi eest.

Tõsine auväärsus põhjeneb kartmatusel. Süü on side, millest ial ei jõuta vabaneda.

Armeenlase anekdoot.

Armeenlane Karapetjants, tulles esmakord Tallinna, sõidab Pärnumaantee trammiga. Vagunis ei seisa mees paigal, vaid tammub ühest kohast teise. Viimaks, ühel peatuskohal, ruttab mees välja ja asub kahlasse poosi, peatudes ühe paraadukse juures.

Saab protokoll.

Muidugi teada mis eest.

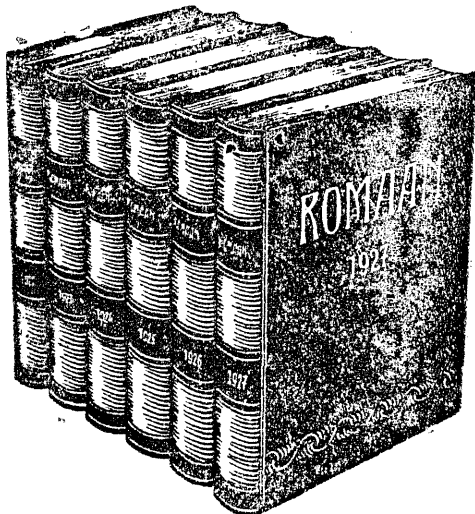
Hiljem saadab kirja oma vennale Türgi Armeeniasse:

„Armas vend! Suurem asi ei ole see põhjamaa. Aga Tallinn on ilus linn. Ees palju müra, taga palju suitsu, keskel seisan mina ja hoian oksa kinni, et mitte maha kukkuda — see on Pärnumaantee tramm. Keerleb ja veerleb, ja viskab vett, ja on mulle põlvest saadik, — see on purskaev „Kave“ schokoladihoone ees.

Ei keerle ja ei lase vett — see on sama purskaev talvel.

Aga mina ei tohi üldse lasta vett, ja kui teen seda, siis on protokoll koihe kannul.

Kirjuta mulle, kuidas on lood kodus ja kas Mahru Olgu Bei kahesabaga eesel on elus.“

„ROMAAN”

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjannikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkköites: köitmata:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
”	1923 a.	9.—	7.—
”	1924 a.	9.50	7.50
”	1925 a.	9.50	7.50
”	1926 a.	9.50	7.50
”	1927 a.	9.50	7.50
”	1928 a.	9.50	7.50
”	1929 a.	9.50	7.50
”	1930 a.	9.50	7.50
”	1931 a.	9.50	7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,

Tallinnas, Vene tän. 13,

Telefon 437-18,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

Kirjuseep „MARMOR”

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbaineks, sest

- Kirjuseep Marmor** — vahutab hästi.
- Kirjuseep Marmor** — kulub äärmiselt vähe.
- Kirjuseep Marmor** — on hea lõhnaga.
- Kirjuseep Marmor’iga** — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR”. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

**Seebi- ja soodavabrik
PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,**

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.

Auru-värvimine, keemiline puhastus, kiirpressimine, plisseerimine ja dekateerimine

HOFF-MAN'S METHOD

APTEEGI tän. 1
TEL. 430-10

NIGULISTE tän. 6
TEL. 436-77

OSAKONNAD:

TARTUS, Rüütli tän. 11 ja Promenadi 4
PÄRNUS, Vilmsi tän. 12

Värvitakse, puhastatakse ja pressitakse

kõiksugu siid-, plüüs-, sammet-, villaseid ja puuvillaseid riideid.

Töö vilunud eriteadlaste juhatusel.

Hinnad odavad.

Hinnad odavad.

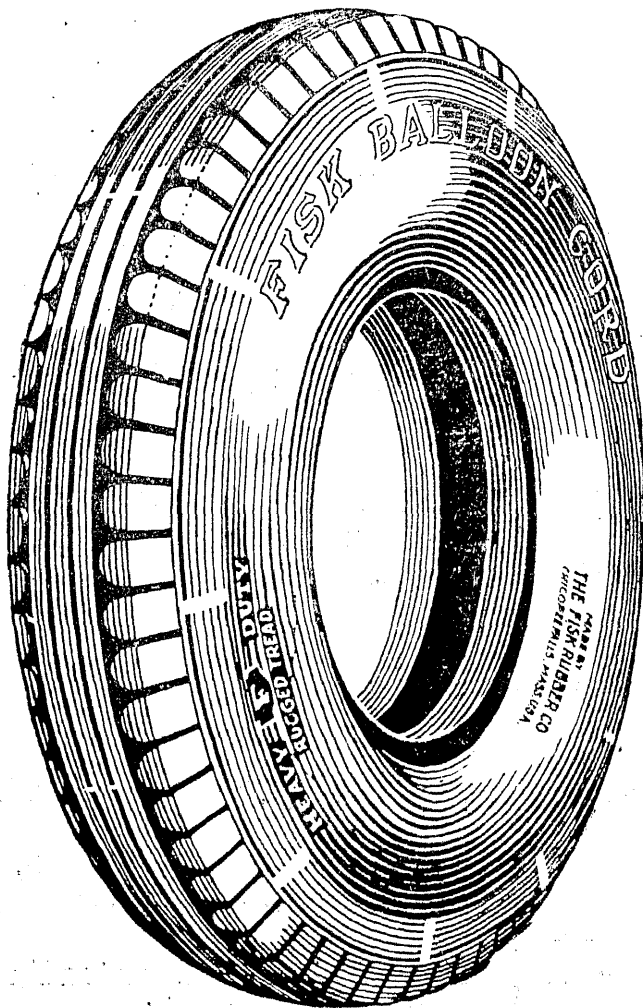
FISK

TIME TO
RE-TIRE
GET A FISK!

TRADE MARK REG. U.S. PAT. OFF.

Maailmakuulsad autokummid

Suur kilomeetrite
arv, põrutuseta ja
libisemiskartuseta
sõit,

mida
võimaldab eriline

Air-Flight

(õhulsõit)

ehitusviis.

Peaesindaja Eestis!

O.-ü. TILGA & Ko.

Tallinn, Venõ tän. 13

Telefon 437-18.